

[Undervisningsministeren.]

beregne den. Der er jo tale om en hel eksplosion. Det er vigtigt, at Danmarks lærerhøjskole nu kan udbygge sin virksomhed, så den til enhver tid bedst kan tjene udviklingen, og dette lovforslag tilsigter netop at sætte lærerhøjskolen i stand dertil.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Dupont: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udbygning af Danmarks tekniske højskole og Danmarks ingeniørakademi.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 177, fremsættelsen i tidenden sp. 87).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Andresen: Jeg vil gerne indledningsvis rette en tak til den højtærede undervisningsminister for fremsættelsen af lovforslaget. Det er rimeligt, at rammerne for et så betydeligt byggeri fastlægges ved lov. Jeg kan henvise til, at mindre byggearbejder som åndssvageforsorgsinstitutioner, rigshospitalet, landbohøjskolen m. fl. er fastlagt ved lov.

Der vil næppe være uenighed om nødvendigheden af, at vi her i landet sætter mange kræfter ind og yder økonomiske ofre for at øge antallet af kvalificerede teknikere. For et land, hvor den menneskelige arbejdskraft er det vigtigste råstof, vil enhver investering i dygtiggørelse være et bidrag til styrkelse af produktivitet og konkurrenceevne. I sig selv er den tekniske udvikling — eller jeg vil hellere sige den tekniske revolution — vi befinder os i, tilstrækkelig motivering for, at teknikeruddannelsen får en meget høj prioritet i vort uddannelses-system. Vi har brug for forskere og viden-

skabsmænd til at yde en dansk indsats i den tekniske videreførelse, og vi har behov for lærere i den tekniske undervisning. Men ikke mindst vil der hos os være et udstrakt behov for teknikere som ledere og medarbejdere i vort erhvervsliv. Ved siden af den tekniske udvikling vil en fremtidig dansk placering i et større økonomisk fællesskab stille de største krav til den stab af erhvervsteknikere, hvis hovedopgave det vil være at medvirke til rationalisering, produktivitetsforøgelse og dermed øget konkurrenceevne for dansk produktion.

Når det derfor drejer sig om uddannelsen af vore teknikere, må det erkendes, at vi ganske simpelt ikke har råd til at undlade investeringer her. Oven i købet er der vel undladelsessynder, som der skal rådes bod på. Jeg er derfor helt enig med den højtærede undervisningsminister, når han i fremsættelsen fastslår, at det var den rigtige fremgangsmåde, man valgte, da man i 1959 efter grundkøbet i Lundtofte straks gik i gang med byggearbejdet, også inden en helhedsplan var udarbejdet. Det hastede, og det har da også haft den konsekvens, at man allerede nu, 3 år efter, har undervisningen i gang i de første afdelinger.

At der fra alle sider var tilslutning til, at opførelsen af højskolen burde påbegyndes straks, fremgår tydeligt af ordførertalerne ved behandlingen af lovforslaget om erhvervelse af arealerne i Lyngby-Tårnbæk i 1958. Flere ordførere understregede, at sagen ikke kunne vente, og ordføreren for det konservative folkeparti, det ærede medlem hr. Fanger, sluttede sit indlæg med at sige — det står i Folketings-tidende for 1957-58 sp. 4756 —:

„Det konservative folkeparti vil gerne varmt anbefale lovforslaget om køb af dette areal, men vi går videre og ønsker, at man i hurtigt tempo påbegynder byggelsen med 10-20 mill. kr. om året og dermed påbegynder den successive udflytning af læreanstalten. Færdigudbygget bliver den polytekniske læreanstalt aldrig.“

Da der over 3 år er anvendt ca. 60 mill. kr. og med indeværende år 90 mill. kr., kan det vel siges, at det ærede medlems ønske stort set er opfyldt.

Den almindelige enighed om Lundtoftebyggeriets hurtige påbegyndelse gav sig

[Kaj Andresen.]

også udslag i bevillinger, det første år til projektering 7 mill. kr., det andet år ca. 13 mill. kr. og det tredje år 40 mill. kr. Ingen af disse beløb blev dog fuldt udnyttet. Af bevillingerne brugtes kun henholdsvis ½ mill. kr., 9 mill. kr. og 26 mill. kr. i disse 3 år. Indeværende års bevilling på oprindeligt 62 mill. kr. er reduceret til 55 mill. kr., men vil efter de foreliggende oplysninger blive opbrugt.

Samtidig med det begyndende byggearbejde har der så fundet en planlægning sted, en planlægning, gennem hvilken man skulle nå frem til en endelig udformning af Lundtofteprojektet. Finansudvalget er med mellemrum blevet underrettet om, hvor langt planlægningsudvalget var fremme med hensyn til byggeriets omfang og med skøn over, hvor store udgifterne ville blive ved udførelse af de forskellige planer.

Der har været flere faser i denne planlægning. Som følge heraf er der også sket ændring i de anslåede skøn for de samlede udgifter. I 1959 var skønnet på ca. 297 mill. kr., i 1960 regnedes der med ca. 420 mill. kr. og i begyndelsen af 1962 med ca. 525 mill. kr. Senere i 1962 beregnedes udgifterne ved en gennemførelse af det da eksisterende programforslag at ville blive ca. 807 mill. kr., et tal, der dog senere er reduceret til ca. 690 mill. kr. Men til disse beløb kommer inventar til omkring 100 mill. kr.

Disse overslag har dog ikke på noget tidspunkt kunnet betragtes som endelige eller godkendte forslag, men alene som skønsmæssige overslag fra planlægningsudvalget, fra læreanstalten og fra de til byggeriet knyttede teknikere.

Hidtil er der som nævnt år efter år givet de nødvendige bevillinger til det påbegyndte byggeri, og når finansudvalget fandt anledning til at gøre bemærkning til det sidste bevillingsandragende, var det ikke ud fra noget ønske om at lægge hindringer i vejen for et fortsat Lundtoftebyggeri. Årsagen var et spørgsmål om bevillingspraksis. Man anså det for at være en urigtig fremgangsmåde, at finansudvalget ved de årlige bevillinger også bandt det offentlige for det eller de følgende finansår, uden at der eksisterede en særlig rammebevilling. Når et anlægsarbejde strækker sig over en år-

række, som det her er tilfældet, må der enten rammebevilling eller lov til. Undervisningsministeren har jo også på et tidligt tidspunkt givet udtryk for det samme synspunkt ved at bebude lovforslag om Lundtofteprojektet, og i en skrivelse af 23. oktober til finansudvalget har finansministeren erklæret sig principielt enig med finansudvalget i dette synspunkt.

Det foreliggende lovforslag går ud på i tiden indtil 1970 at anvende 500 mill. kr. til opførelse af Danmarks tekniske højskole og Danmarks ingeniørakademi, idet det dog forudsættes, at den gamle højskoles lokaler stadig — muligvis også efter 1970 — anvendes af læreanstalten. Jeg kan give tilslutning til forslaget beløbsramme, som jeg synes er fornuftig og realistisk. Den opfylder ganske vist ikke læreanstaltens og planlægningsudvalgets ønsker for en udbygget højskole, men dels betyder denne ramme jo ikke, at dermed er den polytekniske læreanstalt udbygget til 100 pct., dels må det ikke glemmes, at hele løsningen af det aktuelle teknikerproblem jo ikke er klaret alene på Lundtoftesletten. Jeg tror, at der gennem den opstillede ramme for resten af 60erne er mulighed for at give den tekniske højskole de lokaler og forskningsinstitutter, som er nødvendige for de krav, der stilles til højskolen.

Jeg vil i den forbindelse gerne give tilslutning til undervisningsministerens bemærkninger om, at det for at få mest muligt ud af den opstillede ramme vil være rigtigt at undersøge, hvad der nødvendigvis skal fremmes, og hvad der ikke er absolut påkrævet for højskolens effektivitet.

Når dette er sagt om de nye rammer, er der tilbage spørgsmålet om indholdet, om hele opbygningen, uddannelsen, om studieplaner, evtal o. s. v. Der er jo allerede af det nedsatte planlægningsudvalg siden 1958 udført et stort arbejde med bistand fra læreanstaltens særlige Lundtofteudvalg og Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd.

De fremsatte planer har jo givet anledning til megen offentlig drøftelse i dagspresse og fagpresse med indlæg fra interesserede sagkyndige og fra erhvervsrepræsentanter.

I adskillige af disse indlæg er der fremsat synspunkter om højskolen og hele teknikeruddannelsen, som det nok er værd at tage

[Kaj Andresen.]

med i de overvejelser, der må finde sted, når forslaget om beløbsrammen er vedtaget. Jeg er nemlig enig med undervisningsministeren i, at lovforslagets vedtagelse vil nødvendiggøre en fornyet gennemgang og ny stillingtagen til en række spørgsmål i forbindelse med den indre opbygning. I den opfattelse bliver man jo også bestyrket gennem de redegørelser, der er kommet fra planlægningsudvalget, og hvoraf det fremgår, hvorledes man har ændret indstilling såvel til spørgsmålet om antallet af årligt optagne studerende som til forholdet mellem studerende ved Danmarks tekniske højskole og ved ingeniørakademiet.

I redegørelsen af den 11. april 1959 regnedes med en årlig tilgang til højskolen på 440 og til akademiet på 480. Denne overvægt til akademiingeniørerne var vel en opfyldelse af de ønsker, som lå bag ingeniørakademiets oprettelse, nemlig ønsker om — gennem en kortere uddannelse — så hurtigt som muligt at imødekomme teknikerbehovet især i erhvervslivet.

Den 30. juni 1961 har man ændret tallene til henholdsvis 600 til højskolen og 250 til akademiet, uden at det ses, hvad begrundelsen for en sådan reduktion af antallet af de akademistuderende har været, og endelig går den sidste prognose pr. 11. juli 1962 ud på, at der årligt kan optages 600 på højskolen og 400 på akademiet.

Disse ikke uvæsentlige ændringer over en blot 3-årig periode virker ikke alt for overbevisende om, at man har nået det rigtige facit. For mig virker det lidt skematisk, når man uden videre fastslår, at der til højskolen årlig skal være en tilgang på 600 studerende, eller 150 på hver af de 4 retninger. Det er vel ikke helt givet, at behovet for ingeniører er nøjagtigt det samme for både B-, E-, K- og M-linjen. Ved Dansk Ingeniørforenings årsmøde for nylig har professor Hyldgaard-Jensen i en redegørelse om uddannelsesproblemer været inde herpå, idet han med tallene fra 1962 viser, at der er stor forskel på, hvor mange der søger ind ved de 4 retninger, nemlig en forskel fra 91 for M-linjen til 272 for B-linjen. Professorens føjer til — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Disse tal kan give anledning til overvejelser vedrørende dels sammenhængen

mellem ønsker hos de studerende og behovet for ingeniører af forskellige kategorier, dels spørgsmålet om, hvorvidt man i den fremtidige planlægning skal udbygge de forskellige sektorer for et forskelligt antal studerende, og ikke som nu planlagt 150 studerende pr. retning pr. år for DTH.“

I vurderingen af, om 4 gange 150 er et helligt tal, bør efter min opfattelse en sådan overvejelse indgå.

Medens jeg er ved professor Hyldgaard-Jensens redegørelse, vil jeg lige pege på et andet forhold, som også fremgår heraf. Vi er sikkert enige om, at vi må give civilingeniøruddannelsen de bedst mulige vilkår i den nye skole, omend ønsker og muligheder måske ikke helt falder sammen, men det må i hvert fald være en forudsætning, at de nye rammer udnyttes så effektivt som muligt, og herom kan man få sine tvivl, når man af professoren får at vide, at dumpeprocenten efter det første år ligger på ca. 50. Det vil i realiteten sige, at af de 600, der nu påtænkes at skulle optages på DTH årligt, vil de 300 efter et års forløb igen gå ud, eller sagt på en anden måde, at der på førsteårsholdene undervises 300 studenter, som ikke fuldender studiet, men til hvem der skal være både lokaler og lærere. Det er vel ikke helt i overensstemmelse med den rationalitet, man kunne forudsætte hos ingeniører, og det er et spørgsmål, om også det er nødvendigt. Ved optagelsen i 1962 sorteredes de studerende til DTH således, at af 774 optoges 449 eller kun godt halvdelen. For at blive optaget krævedes et eksamensgennemsnit på 14,00, d. v. s. mg eller derover. Man skulle formode, at en sådan elite med studentereksamen eller adgangseksamen ikke yderligere behøvede at blive reduceret til halvdelen efter ét års forløb. Det må da vist være muligt at tilrettelægge tingene således, at dette spild af tid, kræfter og penge undgås.

Jeg har tidligere nævnt prognosetallene for tilgang til ingeniørakademiet, der sidst er sat til 400 studerende pr. år. Med al den prioritet, vi bør give civilingeniørstudiet, anser jeg det for overordentlig vigtigt, at ingeniørakademiet får en meget betydelig plads inden for de givne rammer. Selv om man fra alle sider, det gælder også erhvervslivet, erkender nødvendigheden af, at der

[Kaj Andresen.]

uddannes tilstrækkelig mange og højt kvalificerede civilingeniører, fremgår det jo klart af mange udtalelser fra erhvervsside, at man frygter, at uddannelsen af den kvantitativt langt større gruppe af ingeniører ikke skal blive tilstrækkelig tilgodeset. Ikke mindst har industrien stillet store forventninger til, at den kortere akademiingeniør-uddannelse sammen med uddannelsen af teknikumingeniører skulle kunne imødekomme det store behov for den teknikerstab, industrien har brug for.

En af de erhvervsfolk, som både over for teknikerkommissionen og i forbindelse med Lundtofteplanerne har fremført industriens synspunkter vedrørende teknikeruddannelsen, er direktør H. P. Christensen, Helsingør. I en artikel i Berlingske Aftenavis for den 15. september giver direktør H. P. Christensen udtryk for sine synspunkter, som bygger på hans erfaringer som industrimand. Efter at have fastslået, at alle inden for industrien er enige om, at vi må give vore civilingeniører en høj teknisk-videnskabelig uddannelse som i andre industrilande, skriver direktør Christensen:

„I vore skrivelser har vi samtidig gjort opmærksom på, at vi i vore virksomheder behøver 3 à 4 gange så mange veluddannede teknikum- og akademiingeniører som civilingeniører, hvis civilingeniørerne skal beskæftiges på områder, der svarer til deres uddannelse, og vi har lagt vægt på, at der sker en koordinering af teknikum- og akademiingeniøruddannelsen i lighed med forholdene i andre lande.“

Jeg skal ikke kunne sige, om det sidste er en realiserbar tanke. Vi bør vel nu først se resultaterne fra ingeniørakademiet, men jeg tror ikke, vi kommer uden om, at her må der tages meget vide hensyn til erhvervslivets ønsker. Vor økonomiske fremtid vil jo i stigende grad være afhængig af dansk industris ydeevne, dens effektivitet og konkurrenceevne, og for industriproduktivitetens fortsatte fremgang vil teknikerstaben være en overordentlig betydningsfuld faktor. Der er her tale om både et kvalitets- og et kvantitetsspørgsmål. Det er derfor påkrævet, at man ved den nye gennemarbejdelse af planerne, som ministeren har bebudet, får de industrielle synspunkter tilstrækkelig stærkt ind i billedet.

Jeg skal sluttelig sige, at jeg tror, at med vedtagelsen af lovforslaget og med en fornuftig planlægning af detaljerne vil det være muligt at skabe en tidssvarende læreanstalt. Vi må stille mod en højskole, hvor der gives den bedste teknisk-videnskabelige undervisning, tiden kan yde. Her må være laboratorier til forskning i tilstrækkeligt omfang. Den mindre videnskabelige ingeniør-uddannelse må have rimelig plads i billedet for at tilfredsstille erhvervene. Adgangsforholdene bør tilrettelægges sådan, at spildprocenten reduceres. Selv om forudsætningerne hos de studerende må være betydelige, bør der stadig være adgang for ikke-studenter med tilstrækkelige forkundskaber. Man bør også lægge vægt på, at efteruddannelsen tilgodeses. Med den kolossale udvikling, teknikken er inde i, vil man næppe i fremtiden kunne sige, at en ingeniør er færdiguddannet. Skal danske ingeniører stadig holde sig på toppen, må der eksistere mulighed for gennem supplerende uddannelse at få kendskab til nye fremskridt, og det naturlige sted for en sådan efteruddannelse må Lundtoftehøjskolen være. Til disse formål vil lovforslagets vedtagelse være den første etape. Færdig bliver den — jævnfør det ærede medlem hr. Fanger — aldrig.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget og vil håbe, at folketinget ved en snarlig vedtagelse vil fastslå over for den megen tale om kulturpause, at der i alt fald ikke er tale om pause, når det som her drejer sig om investering i et vigtigt uddannelsesområde.

Axel Kristensen: Inden jeg går over til selve emnet, vil jeg gerne fremhæve, at venstres repræsentanter i finansudvalget og vor ordfører ved de økonomiske debatter her i tinget stadig har hævdet, at det er nødvendigt, at tinget har det bedst mulige overblik over statens hele investeringsbehov. Det er derfor naturligt for mig nu ved denne behandling af en sag, som betyder meget store bevillinger til uddannelse inden for et enkelt uddannelsesområde, at sige til den højtærede undervisningsminister, at han må være forberedt på i udvalget at give oplysninger om det samlede behov inden for uddannelsesområdet. Det er nødvendigt, at dette ting, når det skal give så store bevillinger, som her er tale om, er

[Axel Kristensen.]

ganske klar over, at de midler, der er til rådighed, fordeles i rimeligt forhold til alle de forskellige arter af uddannelse, som landet har behov for.

I anledning af den nu standende diskussion om folketingets mulighed for udøvelse af sin bevillingsret effektivt, så at tinget ikke stilles over for tvangssituationer, der gør bevillingsretten illusorisk, er det rimeligt her i salen at fremhæve, at dette krav om en effektiv bevillingskontrol stadig med stor styrke har været hævdet af mit partis repræsentanter i finansudvalget og her i salen. Dette gælder vel alle partier, og det er ikke noget at undre sig over, at oppositionspartierne er dem, der er skrappest i kontrollen med de ministre, der repræsenterer andre partier. Det var også vor ordfører i finansudvalget, det ærede medlem hr. Damsgaard, der i foråret forlangte samråd med undervisningsministeren, for at folketingets finansudvalg kunne få et klart billede af, hvad der skete under byggeriet på Lundtoftesletten, og det er klart, at et så stort byggeforetagende som dette netop kan give anledning til betydelig forsigtighed. Man kan vel sige i almindelighed, at det for ofte har været således, at der er kommet bevillingsansøgninger, der ikke har taget det hele med. Man bygger en skole, et seminarium, og det gælder ikke alene undervisningsministeren, det gælder vel alle ministre, at når man ikke har oplyst, hvad der kommer bagefter af inventar og ting, som skal med, så er finansudvalget, så er folketinget, i en tvangssituation. Den vedtagelse, finansudvalget for nylig tog om, at det skal være veloplyst, hvad pengene skal bruges til, og at der, hvis der under arbejdet sker ændringer i deres anvendelse, skal redegøres herfor over for finansudvalget, så det ved, hvad der sker, er meget væsentlig, og fra mit partis side må vi lægge den største vægt på, at denne vedtagelse føres ud i livet og efterleves.

Jeg ser med stor tilfredshed i dagspressen, at det ærede medlem hr. Thestrup i dag

vil tale om dette emne, og da jeg kender det ærede medlem hr. Thestrup som en overordentlig redelig mand, ved jeg med sikkerhed, at han ikke vil prøve på at fremstille det, som om han eller hans parti har en særstilling i dette spørgsmål, hvorom der er fuld enighed. Jeg tror, at det ærede medlem hr. Thestrup føler meget ubehag ved den artikel i Berlingske Tidende, der mere end rimeligt søgte at gøre det til et partipolitisk spørgsmål.

I sommeren 1958 var der i det høje ting enighed om, at polyteknisk læreanstalts udviklingsmuligheder med den nuværende placering på Østervold ikke slog til over for de fremtidige krav, som ville komme. Gennem mange år har der været en meget hårdhændet adgangs begrænsning på grund af pladsmangel, således at der er opstået underforsyning af civilingeniører. Samtidig har der dog heldigvis været ubegrænsede adgangsmuligheder ved teknikumuddannelsen — ellers var det gået helt galt — og resultatet er blevet en stærk stigning i teknikumingeniørernes antal. Men denne tilstand — forholdet mellem, hvad der i dag sker på teknikumingeniørernes og civilingeniørernes områder — er opstået som en tvangssituation og ikke som en naturlig udvikling.

Desuden har det ikke været muligt at indføre forbedrede undervisningsplaner og fremskaffe forbedrede undervisningsmidler svarende til den tekniske udvikling, fordi pladsforholdene på den polytekniske læreanstalt på Østervold ganske simpelt har hindret det. Derfor er en udflytning rigtig. Men en sådan udflytning er naturligvis langt dyrere end en udvidelse — også selv om de eksisterende bygninger overgår til anden brug, som man ellers skulle have bygget til — fordi de installationer, der findes i laboratorierne og anlæggene, er helt afgørende for anskaffelsesprisen, og de er ofte meget dyrere end selve bygningerne; det er jo ikke givet, at disse ting kan finde anvendelse hos andre end dem, for hvem de er lavet.

[Axel Kristensen.]

Hvad selve udflytningen angår, ved vi, at der næsten ikke var truffet forberedelser. Kun for elektroingeniørerne, der sammen med kemiingeniørerne er dem, der er hårdest ramt af pladsmangelen, havde der fundet enkelte overvejelser sted. Hvis man på grund heraf havde ventet med at påbegynde byggeriet, indtil nye undervisningsplaner var udarbejdet og en fuld projektering forelå, så man vidste, hvad udgifterne ville blive, ville virkningerne af en sådan forbedret undervisning og en forøgelse af de studerendes antal først have vist sig op imod 1980.

Dette kunne dansk erhvervsliv og dermed dansk økonomi ikke vente på, og det var derfor også rigtigt af folketinget at acceptere, at byggeriet i Lundtofte begyndte så omgående som muligt, samtidig med at man fremmede projekteringen mest muligt. Med den usikkerhed, der måtte komme til at herske ved en sådan arbejdsform, hvor man endnu 4 år efter den første vedtagelse ikke har noget sikkert billede af, hvad flytningen vil koste, havde det imidlertid været rigtigere, om man tidligere gennem en rammelovgivning havde givet folketinget bedre føling med sagen og planlæggerne lidt bedre grundlag at planlægge på. Det er nødvendigt at sige, at på dette felt må hovedansvaret selvfølgelig ligge hos finansministeren og fagministeren. Det er fagministeren, der har lejlighed til at følge, hvad der virkelig foregår — en sådan mulighed har finansudvalgets medlemmer jo ikke haft — og derfor må det også være ministerens pligt at sikre, at den udvikling, der foregår, virkelig kommer til finansudvalgets og dermed folketingets kendskab.

Det nu foreliggende lovforslag er meget kortfattet. Det drejer sig kun om at fastsætte et maksimumsbeløb på 500 mill. kr. inkl. de allerede bevilgede og brugte beløb. Endvidere siges det i bemærkningerne, at dersom det måtte blive nødvendigt, må den gamle læreanstalt delvis forblive i brug også efter 1970.

Det, der tilsigtes med denne rammelovgivning, er at klare sig med mindre udgifter, end det hidtil diskuterede skitseforslag ville have medført, hvis det var blevet gennemført. Det er da også klart, at Danmark ikke har råd til at anvende 800 eller

900 mill. kr. til denne specielle opgave; det tror jeg alle vil være enige om. Derfor er det rigtigt, at vi nu får en rammelovgivning, og at vi her i folketinget får diskuteret en sådan lovgivnings indhold.

Når folketinget skal tage stilling til opgavens løsning, må det ikke mindst under hensyn til den i dagbladene førte diskussion klares, hvilke typer ingeniører man vil udanne, hvilke forudsætninger der må kræves opfyldt ved planlægningen, og til en vis grad, hvilket antal man vil uddanne. Det er disse forhold, der bestemmer omkostningerne, når det kommer til stykket. Ved bedømmelsen heraf må der naturligvis tages hensyn til hele uddannelsesområdet for teknikere, og her begår man en fejl, hvis man betragter den ene gruppe af teknikere som mere betydende end den anden. Den ene gruppe er ikke over den anden, og den anden er ikke under den ene. De er lige vigtige og lige nødvendige led i produktionen, de har hver sin nødvendige uddannelse svarende til den opgave, hver af grupperne skal løse.

Af ingeniører er der brug for to hovedtyper. Den ene er den praktiske mand, der gennem undervisning får mulighed for at virke som ingeniør. Vi er som bekendt her i tinget — jeg var ordfører for mit parti dengang — enstemmigt og stærkt gået ind for at give teknikumingeniøruddannelsen, der jo repræsenterer denne form for ingeniøruddannelse, en langt bedre stilling, end den har haft før, hvilket var stærkt tiltrængt.

Den anden gruppe består af de mennesker, der får undervisning efter en studentereksamen, bliver ingeniører og efter at have virket i erhvervslivet i nogen tid får den praktiske erfaring, der virkelig gør dem egnede til at udøve virksomhed som ingeniører.

Hvis man ville kræve af teknikumingeniørerne, at de skulle have den fulde teoretiske og videnskabelige uddannelse, ville man for det første give dem en større teoretisk uddannelse end nødvendigt for de fleste af disses virksomhed, og dernæst ville man nok udelukke mange, som i dag bliver fortrinlige ingeniører efter en kortere uddannelse.

For den anden hovedtypes vedkommende, den rent akademisk uddannede, er der i de senere år sket en deling ved oprettelsen af uddannelsen for akademiingeniører. Be-

[Axel Kristensen.]

grundelsen for denne deling var, at den tekniske videnskab er i en så rivende udvikling, at det ville blive helt urimelig dyrt, dersom alle de akademiske ingeniører skulle have den videnskabelige uddannelse, som en civilingeniør må have.

Man kan med en matematisk studenter-eksamen som grundlag på 3½ år få en betydelig teoretisk uddannelse, således at akademiingeniørerne i vidt omfang kan erstatte civilingeniørerne helt tilfredsstillende. Delingen gør det også muligt at lade civilingeniøruddannelsen følge med i den teknisk-videnskabelige udvikling, hvilket nok ikke uden en deling kunne have ladet sig gøre. Men de to akademiske uddannelser er trods forskellen alligevel beslægtede. Det må for at undgå de fejltagelser, man i den senere tid har mødt så mange gange, slås fast, at civilingeniøruddannelsen på polyteknisk læreanstalt er og skal være en ingeniøruddannelse for det producerende erhvervsliv og ikke en uddannelse af videnskabsmænd. Man giver disse erhvervsingeniører en uddannelse, der ligger på et meget højt videnskabeligt niveau — ikke af hensyn til videnskabens fremme, men af hensyn til videnskabens anvendelse og udnyttelse i erhvervslivet. Det må jo da ikke glemmes, at når vi nu kommer ind under hård konkurrence i fællesmarkedet, skal Danmark, hvis vi skal opretholde vor levestandard i forhold til andre lande, leve af en højt kvalificeret produktion; de simple og billigere produktioner giver ikke denne levestandard.

At nogle af disse videnskabeligt uddannede ingeniører, hvis de har evner og føler lyst dertil, vil gå videre og uddanne sig til videnskabsmænd, er godt, men det vil kun være forholdsvist få, der har de særlige egenskaber, der kræves hertil. Sådanne har vi da også brug for både til forskning, uden hvilken vort erhvervsliv ville stagnere, og som lærere inden for ingeniøruddannelsen, også på teknikumgrundlag. Den, der tvivler om, at vi har brug for et vist antal videnskabeligt uddannede ingeniører — man møder virkelig denne tvivl — overser, at den tekniske udvikling næsten daglig omsætter ny viden i teknik og produktion. Videnskabsmanden kan finde alle de mange stoffer, der er opstået i de senere år, peni-

cillin, vitaminer og hormoner, og han kan spalte atomer i sine laboratorier, men kun under meget kostbare forhold og i meget små mængder. For at føre disse stoffer og den viden, man får, over i praktisk brug i dagliglivet må der videnskabeligt uddannede civilingeniører til. Den videnskabeligt uddannede ingeniør skal være mellemlid mellem videnskabsmanden og den praktisk uddannede ingeniør.

Der er mange, der tror, at meget af det, der sker, og som vi synes ser helt unyttigt ud — udsendelse af satellitter og raketter op i stratosfæren — er sådan en slags legetøj for videnskabsmændene; men arbejdet med disse ting, f. eks. det elektroniske udstyr, vil få betydning i den daglige produktion ved automatisering og ved sikker styring af produktionen, ikke mindst i den kemiske industri, ved telekommunikation o. s. v.

Dette ting og dets finansudvalg har for ikke så længe siden bevilget nogle penge til raketforsøg sammen med Norge, og man kunne sige: hvilken praktisk betydning har det for vor økonomi? Jeg kan oplyse, at man har fået særdeles gunstige fysiske oplysninger, og at det apparatur, som er skabt til dette brug, konstrueret herhjemme og i Norge, afgjort vil få betydning i produktionslivet, og dette må ikke underkendes. Man skaber ikke nye stoffer nu ved som guldmageren at blande noget tilfældigt sammen og se, hvad der kommer ud af det; man skaber dem på basis af viden og videnskab, og for at føre de videnskabelige resultater ud i livet må man have højt uddannede civilingeniører. Men jeg gentager, at dette arbejde er et samarbejde mellem begge typer ingeniører; begge parter er nødvendige, ingen kan undværes.

Udviklingen går så hurtigt, at vi næsten ikke selv opdager det. Tidligere levede folk under stationære forhold hele deres liv, nu er vi snart vænnet til hastigheden. Da jeg var 13 år, var det forbudt at køre i automobil i Danmark efter mørkets frembrud. Radioen og andre ting, heriblandt den primitive flyvemaskine, fik vi efter første verdenskrig, og efter anden verdenskrig fik vi fjernsyn og radar. For 17 år siden, da den anden verdenskrig sluttede, var det endnu ikke lykkedes at lave våben med raketter, i dag flyver vi alle sammen i raketmaskiner, og vi

[Axel Kristensen.]

sender apparater til Venus for at måle og sende besked herved. Alt dette har med produktionen at gøre, når det kommer til stykket, og det kan man ikke holde sig uden for. Udviklingen inden for produktionen og i virksomhederne går lige så hurtigt, som det går på disse andre felter. Maskiner, der er fortrinligt økonomiske at bruge i dag, er uanvendelige i morgen og må kasseres, længe før de er slidt op, hvis man overhovedet vil være med.

Uden videnskabeligt uddannede ingeniører vil Danmark ikke kunne klare sig i konkurrencen. I alle andre lande skærper og udvikler man denne form for uddannelse, og det er nødvendigt, at Danmark også følger med her. Lad mig give et billede, der er meget dækkende — det gælder industri, det gælder håndværk, og det gælder alt — det er ikke landmændene alene, der har skabt det danske landbrugs høje stade. Det er videnskabsmændene, der har fundet midlerne hertil: hormonerne, sprøjtemidlerne, mikronæringsstofferne, og hvad det ellers er, der bruges. Videnskabsmanden ved, hvordan de skal laves, ingeniøren har produceret dem til en overkommelig pris, og landmanden har været dygtig nok til at anvende dem. Det er en helhed, og det må ikke overses. Intet led kan undværes, alle er lige betydningsfulde. Men skal vi have højt uddannede videnskabelige ingeniører, må der være nogen til at undervise, der må være nogen til at lære dem disse ting på polyteknisk læreanstalt. Der må være videnskabsmænd, og derfor må der være forskere, og de må have muligheder for at forske. Den polytekniske læreanstalt må give disse muligheder, og de studerende må vokse op i dette miljø, ellers vil de ikke kunne blive det, de skal blive.

Når man derefter rejser det spørgsmål, hvor mange af de forskellige slags ingeniører vi skal søge at uddanne, bliver det straks vanskeligere. Jeg mener, at teknikumingeniørernes og akademiingeniørernes uddannelse er så billig, at det er rimeligt at give mulighed for, at alle de, der vil studere her, kan få fri adgang til det; der skal ingen adgangsbegrænsning være. Det har der ikke været for teknikumingeniører; vi må stile efter, at der heller ikke bliver det for akademiingeniører. Jeg tror, at vi meget snart må gå i gang med at bygge for akademiin-

geniører også i provinsen. Derimod bliver det meget vanskeligere, når vi kommer til spørgsmålet om civilingeniørerne. Det har hidtil været sådan, at en af hver fire ingeniører, der blev uddannet, var civilingeniør. Det var også de tal, vi hørte at en kendt ingeniør havde nævnt; det havde han brug for i sin virksomhed. Det var vist ingeniør H. P. Christensen. Hvis man gik til det antal, der har været talt om, men som ikke er fastlagt, nemlig at optage 600 civilingeniører og foreløbig 400 akademiingeniører på Lundtoftesletten, og der samtidig blev uddannet 1.000 teknikumingeniører, ville vi have opretholdt dette forhold; det ville ikke betyde en forskydning i forholdet.

Der skal kun bygges til et begrænset antal akademiingeniører i Lundtofte, for yderligere udvidelser skal foregå i provinsen. Fastlæggelsen af civilingeniørstudiets antal vil blive svær, for vi ved ikke engang, hvor mange vi kunne have anvendt, hvis vi kunne have fået dem i dag. Deres uddannelse er så kostbar, at vi i den forhåndenværende situation kommer til at skønne over, hvad vi mindst skal bruge, og så bygge hertil — og bygge på en sådan måde, at hvis behovet viser sig at blive større, kan udvidelser foretages uden urimelige udgifter.

Ved forhandling i udvalget og ved oplysninger fra ministeren, som man må stille mange spørgsmål til, bliver folketinget nødt til at trænge dybere ind i problemerne, således at tinget med tryghed kan lade arbejdet gå videre. Det er klart, at forudsætningen for, at man kan gennemføre dette lovforslag, er, at man får en brugelig løsning, når de millioner, man nu beslutter sig til at bevilge, er brugt i 1970, og at man så har fået udflyttet det mest mulige. Det må gøres så økonomisk forsvarligt som overhovedet muligt, og således at det, man eventuelt må efterlade på den gamle polytekniske læreanstalt, kan virke tilfredsstillende i sammenhæng med det udflyttede, så at folketinget ikke kommer i den tvangssituation at måtte forøge bevillingerne senere. Hvis tinget vil det til den tid, bliver det dets sag, men det må være frit stillet til at bedømme situationen til den tid.

Naturligvis må udvalget også føle sig overbevist om, at størrelsen af det beløb, man bevilger, er den rigtige, og at der ved at ofre dette opnås dels den forbedring af

[Axel Kristensen.]

undervisningen, der er begrundelsen for udflytningen, og dels fås de fremtidsmuligheder, der også har været forudsætningen.

Den højtærede undervisningsminister vil sikkert blive nødt til at besvare mange spørgsmål i udvalget. I min egenskab af medlem af planlægningsudvalg og byggeudvalg kender jeg måske en del af svarene, men mit partis medlemmer og tingets øvrige medlemmer har krav på at få disse oplysninger fra den ansvarlige minister.

Venstre har altid vist en levende interesse for uddannelsen og sidst givet dette udtryk i vor landsmødeudtalelse fra september. Mit parti vil derfor her i tinget yde sin medvirken til, at der skabes en god løsning på den foreliggende opgave med at bygge en polyteknisk læreanstalt, der kan give den bedst mulige ingeniøruddannelse til gavn for dansk erhvervsliv og dermed for os alle.

Fanger: Jeg vil først meddele, at det konservative folkepartis finanslovdører, det ærede medlem hr. Thestrup, senere vil udtale sig om finansudvalgets fremtidige arbejde med bevillingerne efter denne lov.

Den polytekniske læreanstalt har i de over 100 år, den har bestået, fået en stedsse større betydning. Det hænger sammen med den voldsomme tekniske udvikling, der har fundet sted i samme tidsrum. Så kan man diskutere, hvad der er årsag, og hvad der er virkning. Lad mig som et lille eksempel nævne, at vi i Jylland for godt en måned siden fejrede 100 års dagen for indvielsen af den første jernbane i Jylland. Den var bygget af engelske ingeniører; i dag bygger danske ingeniører jernbaner i udviklingslandene.

I dag er ingeniører en mangelvare. Sådan har det ikke været altid. Da jeg gik på den polytekniske læreanstalt for 40 år siden, var det efter endt eksamen vanskeligt at få en stilling, og omtrent halvdelen af min årgang rejste til USA. Man drøftede dengang i fuld alvor at foretage en yderligere begrænsning af antallet af studerende. Man foretog et rundspørge til industrien og til de kommunale og statslige institutioner om, hvor mange ingeniører de mente fremtidig at få brug for, og drøftede så en indskrænkning til disse tal. Selv om det ikke blev til noget, betød det dog, at man udviste en

karrighed med bevillingerne, således at der har været adgangs begrænsning de sidste 40-50 år. Denne adgangs begrænsning er i år så vidtgående, at man skulle have $mg \times$ til matematisk studentereksamen for at blive optaget. Det vil sikkert være forkert fuldstændig at ophæve adgangs begrænsningen til læreanstalten, for hvis ikke studenten med legende lethed har kunnet følge undervisningen i matematik, fysik og kemi til studentereksamen, tror jeg at han vil få svært ved at følge undervisningen på læreanstalten. Det ærede medlem hr. Kaj Andresen nævnte de store dumpeprocenter, men der er da noget, der hedder, at man kan gå om igen, og den væsentligste årsag til, at så mange må gå om, er, at det kniber at følge med i det stærke tempo, som der er på den polytekniske læreanstalt til førstedelsundervisningen. Derimod tror jeg, at man skulle vende tilbage til kun at anvende karaktererne i matematik, fysik og kemi til studentereksamen som afgørende for optagelsen. Det ville være ønskeligt, at man kunne optage alle således kvalificerede studerende på den polytekniske læreanstalt.

Foruden civilingeniører uddanner vi tekni kumingeniører i stedsse stigende antal, og jeg mener, at man også her måtte kunne optage alle, som var kvalificerede, men jeg lægger tryk på, at de skal være kvalificerede. Jeg ved, at man mange steder ser med stor betænkelighed på, at der ikke er en stærkere adgangs begrænsning over kvaliteten, da det ofte kniber for eleverne at følge med i tekni kumingeniørstudiet.

Hertil er så kommet akademiingeniører, som er en nydannelse. Det er vel for tidligt at fælde den endelige dom over denne ingeniøruddannelse, men én ting er i hvert fald godt ved denne uddannelse, og det er de små hold på 25 ved undervisningen i mod sætning til auditorierne for civilingeniører, hvor der har været sammenklumpet 200-300 studerende.

Der er mange danske ingeniører i udlandet, og der har derfor undertiden hævet sig røster om, at det var forkert at ofre så store beløb på denne uddannelse, når den ikke blev nyttiggjort her i landet. Sandheden er imidlertid, at når danske ingeniører virker f. eks. i udviklingslandene, virker de som de bedste gesandter for Danmark, og samtidig med at de f. eks. bygger havne og veje, skaffer de

[Fanger.]

ordrer hjem på fiskerkuttere, cementfabrikker, konservesfabrikker, køleanlæg, mejerier o. s. v. Jeg tror, at vi i de kommende år som eneste hjælp til udviklingslandene bør udsende konsulenter i form af ingeniører, landbrugskandidater, dyrlæger, læger m. m., der først og fremmest skal give konsulentvejledning i disse lande, og så samtidig tilbyde unge fra udviklingslandene at komme hertil og få undervisning på vore læreanstalter, når de er udbygget tilstrækkeligt til også at kunne påtage sig denne opgave.

Vi er kommet bagefter med al undervisning, og det erkendes fra alle sider, at vi må se at indhente dette. Der skal bygges nye skoler, gymnasier, seminarier, tekniske skoler, teknika, handelsskoler, arkitektskoler, farmaceutisk læreanstalt o. s. v. Der er ikke håndværkere og materialer til, at alt dette kan ske øjeblikkeligt. Det må koordineres med, at vi samtidig skal foretage store investeringer i fabrikker, boliger, alle arter af trafikmidler o. s. v. Derfor er det måske forståeligt, at nogle spørger, om den store udbygning af polyteknisk læreanstalt på Lundtoftesletten er nødvendig i så stort omfang, som det nu vil ske.

Egentlig var polyteknisk læreanstalts udvikelse tænkt at skulle foregå i tilknytning til bygningen på Østervold og strække sig ind over det gamle garnisonshospital i Rigensgade, men her kom fredningsbestemmelserne i vejen, og selv om jeg personlig mener, at det er forkert at hævde sådanne fredningsbestemmelser, når de går på tværs af udviklingen, er jeg glad for, at det resulterede i, at udvidelserne blev taget op til fornyet overvejelse, og at det endte med købet af de godt 100 ha på Lundtoftesletten med en fuldstændig udflytning af læreanstalten hertil som mål. Det konservative folkeparti anbefalede i 1958 varmt, at man efter købet af arealerne i hurtigt tempo påbegyndte bebyggelsen, således at man successivt kunne foretage udflytningen af læreanstalten. Jeg vil gerne gentage mine ord fra dengang, at færdigudbygget, det bliver den polytekniske læreanstalt aldrig.

Nu kommer så spørgsmålet om, i hvor stort omfang man skal drive forskning samtidig med undervisningen. Dette er selvfølgelig afgørende for, hvad læreanstalten kommer til at koste. Den polytekniske

læreanstalt skal drive forskning i betydeligt omfang på alle de tekniske områder, der vedrører vort daglige forbrug og vor daglige produktion, også den produktion, vi må imødesee i morgendagens Danmark. Det var vel grunden til, at vi anlagde Risø til atomforskning. Mange mente dengang, at vi meget hurtigt ville få brug for f. eks. at bygge atomkraftværker. Jeg hører til dem, der mener, at denne forskningsopgave burde være løst på nordisk basis, således at de nordiske lande ikke hver for sig har så kostbare forskningsanlæg som på dette specielle område. Jeg har engang udtrykt det på den måde, at enten fik Risø for meget, eller også fik den polytekniske læreanstalt for lidt, og den daværende statsminister, Kampmann, svarede: „Det er rigtigt, men det er læreanstalten, der hidtil har fået for lidt.“

Vi har fået Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd. Det er meningen, at regeringen og folketinget kan rådspørge dette råd, når man er i tvivl med hensyn til forskningsopgaver og om, i hvilken rækkefølge de skal udføres. Jeg har på en konference i Helsingør udtalt, at rådet ofte måtte komme til at sige nej til mange meget ønskværdige opgaver, og jeg synes, da vi nu har dette råd, at vi skal drage det med ind i spørgsmålet om forskningsopgaverne på den polytekniske læreanstalt.

Jeg synes, at den højtærede undervisningsministers forslag giver basis for en fornuftig fortsættelse af det store arbejde på Lundtoftesletten, men selvfølgelig må det koordineres med hele vor økonomiske situation og arbejdsmarkedets muligheder for at udføre arbejdet.

Jeg vil ikke undlade samtidig at opkaste følgende 3 spørgsmål til overvejelse. For det første: en uddannelse af akademiingeniører også, f. eks. i Århus. For det andet: uddannelse af teknikumingeniører i kemi, f. eks. i tilknytning til opførelse af en ny farmaceutisk læreanstalt i Århus i stedet for at udvide her i København. Og for det tredje: uddannelse af en særlig matematisk-fysisk-videnskabelig ingeniør i tilknytning f. eks. til Århus universitet.

Else-Merete Ross: Det foreliggende lovforslag går ud på at bemyndige den højtærede undervisningsminister til indtil 1970

[Else-Merete Ross.]

at anvende et samlet beløb på 500 mill. kr. til udbygning af Danmarks tekniske højskole og ingeniørakademiet på Lundtoftesletten. Jeg håber, jeg har forstået det rigtigt således, at når der står, at de 500 mill. kr. er beregnet efter byggepriserne i april 1962, betyder det, at de 500 mill. kr. skal reduceres, hvis byggepriserne falder, hvad der vist ikke er særlig sandsynlighed for, og forøges i takt med de stigninger i byggepriserne, der eventuelt vil finde sted, så værdien af det, de 500 mill. kr. repræsenterer i dag, ikke forringes i årenes løb indtil 1970.

Den højtærede minister sluttede sin fremsættelsestale med at sige, at det var hans faste overbevisning, at det inden for beløbet af de 500 mill. kr. vil være muligt at udbygge den tekniske højskole og ingeniørakademiet på en måde, der sikrer fuldt tidsvarende vilkår for disse meget væsentlige uddannelsesområder.

Ifølge bilaget ser jeg, at læreanstalten har foretaget en kraftig reduktion af projektet og har forelagt en prioritetsplan af juli 1962, som i første række tager hensyn til en hurtig udbygning af uddannelsen på højskolen og akademiet og udskyder en hel række af det tidligere planlagte byggeri. Dette er godkendt af planlægningsudvalget som første etape indtil 1970. Byggeudgiften er 690 mill. kr. Deri er ikke medregnet det videnskabelige udstyr, som derimod er medregnet i lovforslagets 500 mill. kr. I skitseprojektet fra 14. september 1959 regnedes det videnskabelige apparatur til mindst 100 mill. kr. Opretholdes denne post, vil det sige, at der er en forskel på 250 mill. kr. mellem ministerens forslag og det af planlægningsudvalget godkendte reducerede forslag fra læreanstalten. Der skal åbenbart ofres ikke så lidt af læreanstaltens allerede reducerede projekt for at få det indpasset i en beløbsramme på 500 mill. kr.

Efter anden verdenskrig er der foregået en rivende teknisk udvikling. Mange af vore nabolande har været meget aktive med hensyn til udbygning af den tekniske undervisning og forskning. Vi har været noget langsommere herhjemme, men da teknikerkommissionen blev nedsat i 1956, kom der fart i tingene også hos os. Dansk ingeniørakademi begyndte sin undervisning allerede i 1957, i 1958 erhvervedes arealerne på

Lundtoftesletten, og der blev truffet beslutning om at flytte både den tekniske højskole og ingeniørakademiet samlet til Lundtofte.

På Dansk Ingeniørforenings møde for nylig betegnede professor Hyldgaard-Jensen det som en djærv beslutning og et initiativ af et så storslået format, som er sjældent under vore himmelstrøg. Han understregede — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„... at der ved den hidtidige planlægning og udførelse af byggearbejderne i Lundtofte af alle implicerede instanser og personer er arbejdet hårdt og præsteret resultater i et tempo, som savner sidestykke i den ganske verden ved arbejder af tilsvarende art. Dette ville ikke have været muligt, såfremt vi ikke fra politisk og bevillingsmæssig side havde mødt en så levende forståelse og velvilje, som tilfældet hidtil har været.“

Professor Hyldgaard-Jensen hævdede, at civilingeniøruddannelsen gradvis havde tabt terræn sammenlignet med de bedste uddannelser i udlandet, og mente, at det skyldtes, at forsknings- og udviklingsaktiviteten havde været for ringe. De nye uddannelsesplaner og de meget bekostelige forskningsfaciliteter, som ønskes gennemført i Lundtofte, betragtede han som en nødvendig betingelse for at gøre civilingeniøruddannelsen kvalitetsmæssig tidssvarende. Slækkede man på kravene på disse områder, ville det få skæbnesvangre følger for de ingeniører, der uddannes i dag, og som om 10-20 år vil stå med et stort ansvar for vor industrielle succes og dermed for vor levestandard og konkurrenceevne.

Det er altså ikke bare plads til at optage flere studerende, som gerne skulle skaffes i Lundtofte, men der stilles også krav om bedre uddannelse end den nuværende og om bedre forskningsmuligheder. Det er sagt indtil trivialitet, at det eneste råstof, vi har her i landet, er folk med en god uddannelse, men det bliver det ikke mindre sandt af. Vi ved også, at investering i uddannelse ikke giver synligt udbytte med det samme, men først på længere sigt. Set over en længere periode er sparepolitik på uddannelsesområdet den dyreste sparepolitik, der findes, og vi overlader følgerne deraf til vore børn.

Den højtærede minister gennemgik for

[Elsa-Merete Ross.]

nylig i en kronik i Politiken de enorme behov, der er for udbygning inden for alle områder af vort undervisnings- og uddannelsesvæsen.

En tilfredsstillende af alle disse beretigede behov og krav ville langt overstige vor økonomiske bæreevne. Det måtte derfor være en opgave i den kommende tid at tage stilling til alle disse investeringsønsker og finde ud af, i hvilket omfang kravene kan imødekommes, og hvilke beløb samfundet i de nærmeste år ville stille til rådighed.

Selv om det er indlysende, at man i en teknisk ekspansiv periode har brug for uddannelse af et øget antal teknikere, og selv om det muligvis er lettere at finde en form for beregning af, hvad en ingeniør årligt bidrager til landets produktion og velfærd end en anden beskæftiget — civilingeniør Malmstrøm sagde, at en ingeniør producerer for ca. 2½ mill. kr. årligt — så tror jeg, det er nødvendigt at fremme undervisning og uddannelse over en meget bred front inden for samfundet for at få den rette rytme over hele linjen, selv om det undertiden kan være nødvendigt at sætte ind isoleret på særlige områder, som er kommet bagud, som f. eks. i dette tilfælde læreanstalten.

Professor Hyldgaard-Jensen håbede meget, at intet væsentligt måtte gå tabt ved den regulering af Lundtofteprojektet, som nu skal ske.

Den højtærede minister nævnte i sin fremsættelsestale 3 muligheder for en nedbringning af udgifterne i forhold til læreanstaltens og planlægningsudvalgets sidste forslag. Jeg er ikke klar over, i hvor høj grad man fra ingeniørernes side vil betragte disse nedskæringer som ensbetydende med, at noget meget væsentligt berøves Lundtofteprojektet.

Den ene mulighed var at reducere den planlagte samlede tilgang på i alt 1.000 studerende om året. I 1962 søgte på begge afdelinger tilsammen 990 om optagelse. 650 unge mennesker blev optaget, og 340 måtte altså i denne omgang gå med uforrettet sag. Med den forventede betydelige tilvækst i antallet af studenter indtil 1970 må det vel formodes, at endnu flere vil

søge ind til uddannelserne på læreanstalten og ingeniørakademiet.

Teknikerkommissionen gik i sin tid ind for, at der burde være fri adgang til de højere uddannelser uden adgangsbegrænsning, men jeg forstår, at det mål, som mange mener er idealet, vil der foreløbig ikke være udsigt til at nå, så adgangsbegrænsningen må fortsætte trods udbygningen i Lundtofte. Reduktion af antallet af studerende sparer på budgettet, men igen er det et spørgsmål, om det er en af de spareforanstaltninger, der betaler sig i det lange løb.

I stedet for at reducere det samlede antal på 1.000 nævner ministeren den mulighed at fordele dem anderledes. Øger man antallet af studerende på ingeniørakademiet på højskolens bekostning, vil der spares ikke ubetydelige beløb, dels fordi denne uddannelse er kortere, dels fordi den kræver mindre forskningsudstyr.

Hvis jeg forstod professor Hyldgaard-Jensen rigtigt, så han ikke gerne denne udvikling i retning af et stort ingeniørakademi på Lundtofte. Da teknikerruddannelsen er ved at være en egentlig ingeniør-uddannelse af den største betydning for den industrielle udvikling, mente han, at en del teknikumklasser efterhånden kunne få en uddannelse helt på linje med akademiingeniørerne, og at man i tilslutning til visse teknika som en forholdsvis overkommelig opgave kunne få en udbygning af ingeniørakademiet i provinsen.

Måske vil man mene, at på den måde fik det samlede ingeniørfag både i pose og i sæk. Selv om det ikke bliver det nedsatte folketingsudvalgs opgave at tage stilling til en udbygning af akademiingeniørers uddannelse i provinsen, er tanken vel værd at tage med i overvejelserne, hvis udvalget vil behandle den foreslåede mulighed for en omgruppering af antallet af studerende på de to områder i Lundtofte.

Den anden mulighed, ministeren fremfører, er tilbageholdenhed med hensyn til anskaffelse af apparatur.

For en lægmand er det umuligt at have en mening om det. Jeg kan give den højtærede minister ret i, at det er rimeligt kun at afsætte beløb til de ting, der med sikkerhed kan siges at være behov for — men

[Elsa-Merete Ross.]

skønnet over, hvad der er behov for, er sikkert meget elastisk.

Det, man hidtil særlig har savnet på læreanstalten, er tilstrækkelige muligheder for forskning — og dertil hører, så vidt jeg har forstået, apparatur. For at få virkelig kvalificerede lærere blev det på Ingeniørforeningens møde fremhævet, at det var nødvendigt at tilbyde disse lærere mulighed for fri forskning. Derimod forestår jeg, at man på grund af sparebestræbelserne indtil videre ser bort fra den tidligere planlagte målforskning, som industrien ellers er stærkt interesseret i.

Som tredje mulighed blev nævnt, at den bygningsmæssige standard måtte underkastes en nærmere efterprøvning. Jeg ville tro, at man på dette område ikke behøvede at træde det, som professor Hyldgaard-Jensen kaldte „det væsentlige“, for nær.

Da vi drøftede åndssvageforsorgens eksternatskoler, som skulle opføres som montagebyggeri, stod der i bemærkningerne til lovforslaget, at man regnede med, at montagebyggeriet ville give en besparelse på 15 pct. i de beløb, man normalt henregner til håndværkerudgifter, i sammenligning med samme planmæssige udformning udført efter traditionelle byggeprincipper og med traditionelle byggematerialer.

På folketingsudvalgets spørgsmål om, hvor store muligheder der var for at udnytte det foreslåede montagebyggeri inden for statens andre sektorer, fik udvalget det svar — jeg beder om tilladelse til et citat —

„at resultaterne af udviklingsgruppens arbejde bør sigte imod, at en videre anvendelse af sådanne byggeformer vil kunne ske inden for statens civile byggeri i øvrigt.“

I bilaget til nærværende lovforslag nævnes, at man i Lundtofte arbejder med 2 standardtyper og med faste moduler, og at man regner med, at ca. 70 af de planlagte 124 bygninger bliver standardbygninger. Så vidt jeg ved, er der tale om murstenshuse, hvortil der kræves faglært arbejds-

kraft. Lundtofte er landets største byggeplads og binder derfor et anseeligt antal faglært arbejdskraft. Ved montagebyggeri af eksternatskolerne regnede man med, at der kun ville blive anvendt 15 pct. af den arbejdskraft fra byggesektoren, der ville medgå til tilsvarende traditionelt byggeri, og at der kun ville medgå 10 pct. af den normalt anvendte faglærte arbejdskraft. Jeg henstiller, at der optages drøftelser om mere præfabrikeret byggeri i forhold til mere traditionelle byggeformer i Lundtofte.

Under opførelsen af de 32 eksternatskoler for åndssvageforsorgen blev det også fremhævet, at man ville lære af erfaringerne under byggeriet, og jeg forstod, at det var erfaringer, som eventuelt også kunne komme andet præfabrikeret byggeri til gode. Hvis det er tilfældet ved eksternatskolebyggeriet til 75 mill. kr., måtte der være endnu flere erfaringer at indhente ved et så stort byggeri som det på Lundtoftesletten.

Mit indtryk er, at ingeniørerne mest af alt er interesserede i de bedst mulige undervisningsmuligheder, selv om det også skulle ske på bekostning af, at undervisningen sker i mere beskedne bygninger end de hidtil opførte. Rent umiddelbart forekommer det også mig, at indholdet, d. v. s. undervisning og forskning, må være det væsentligste, og at den ydre ramme, hvis der kan spares betydeligt på den til fordel for indholdet, må komme i anden række.

I udvalget må man naturligvis drøfte alle de tre muligheder, som den højtærede minister har peget på, og sikkert endnu flere.

Den højtærede minister foreslår etablering af en særlig byggeadministration og en noget bredere sammensætning af planlægningsudvalget. Jeg er ikke klar over, om det skal forstås som en udvidelse af planlægningsudvalget. For øjeblikket består dette af 14 medlemmer. Normalt arbejder store udvalg tungere end mindre udvalg, så det spørgsmål må vist drøftes nærmere i udvalget.

Mit parti ser med stor forståelse og vel-

[Else-Merete Ross.]

vilje på ønskerne om at nå frem til de bedste uddannelses- og forskningsmuligheder ved udbygningen af højskolen og akademiet i Lundtofte.

Af hensyn til, at byggearbejdet helst skal gennemføres så kontinuierligt som muligt, håber jeg, at udvalgsarbejdet til trods for de mange spørgsmål, der skal tages stilling til, ikke vil trække for meget i langdrag. Jeg kan tilsige mit partis velvilige behandling af lovforslaget i udvalget.

Morten Lange: Jeg synes, det er overordentlig godt, at vi nu har fået et konkret lovforslag frem vedrørende dette kæmpebyggeri. Jeg er helt sikker på, at netop dette område i allerhøjeste grad kræver planlægning og koordinering, og at det er nødvendigt, at folketinget er klar over, hvad der sker med disse meget store beløb, som stilles til rådighed for byggeriet. Jeg er af den opfattelse, at det er af de steder, hvor utidig sparsommelighed kan vise sig at være overordentlig dyr.

Jeg synes, det ville være rart at minde om, at hovedbygningerne på den nuværende polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, er påbegyndt i 1929. De var, så vidt jeg erindrer, kun just færdige ved begyndelsen af den anden verdenskrig. Allerede dengang kunne man måske have opnået betydeligt ved at se noget længere frem og ved ikke at projektere efter 30ernes krisetider, men med en lidt mere optimistisk tro på, at verden nok trods alt ville give sig til at udvikle sig. Det ville have været væsentlig nemmere, hvis vi kunne have klaret os et stykke tid endnu med de bygninger, man påbegyndte i 1929. Man behøver blot at foretage en studierejse til disse bygninger og deres forgængere fra 1888 for at se, at en virkelig grundlæggende ændring af lokaleforhold og laboratorier er bydende nødvendig.

Der er ingen tvivl om, at det stod til den helt store omlægning af polyteknisk læreanstalt, og at dette lovforslag derfor i høj grad netop dækker en nødvendighed. På den anden side havde det nok været på sin plads, dengang man diskuterede projektets realiteter — for det gjorde man i virkeligheden bare i forbindelse med købet af de grunde, som den nye polytekniske

læreanstalt skulle ligge på — om man da havde diskuteret alvorligt igennem, helst med positivt resultat, om man ikke kunne være kommet længere med at lægge den nye læreanstalt et eller andet sted i provinsen, altså følgende samme delingsprincip som det, vi har fulgt for et stykke tid siden med landbohøjskolen. Det kan man naturligvis med fornøjelse tage op til diskussion nu, hvor der ikke kan gøres noget ved det. Nu er terningerne kastet, og så må vi se at få det bedst mulige ud af den plan, der foreligger. Det er også muligt, at det vil vise sig at være rigtigst at have kun én polyteknisk læreanstalt.

I alle tilfælde giver opførelsen af den nye polytekniske læreanstalt, som jo er blevet startet på en uortodoks måde, anledning til, at man ser en hel del på, hvorledes staten planlægger disse meget store arbejder. Her må man erindre, at i hvert fald hvad angår de højere læreanstalter, har staten jo egentlig ikke så forfærdelig store erfaringer som bygherre. Man kan sige, at staten på dette område har holdt kulturpause, i hvert fald i København, i meget lang tid, og først i de seneste år er der kommet virkelig skred i byggeriet i København. Man har bygget Århus universitet. Det er åbenbart noget, som vil komme til at præge de næste 10-20 år, at vi kommer til at stå over for ganske gigantiske byggeopgaver.

Det glæder mig meget, at den højtærede minister nu begynder at tage konsekvensen heraf ved i sit ministerium at tilrettelægge en administration, der i langt højere grad, end det hidtil har været tilfældet, er indstillet på at varetage tilsynet med disse store byggeopgaver.

Man har læst en hel del i aviserne om forskellige småting, hvor man kunne kritisere de i undervisningsministeriet ansatte og deres forbindelse med byggearbejdet i Lundtofte. Jeg må sige, at på det område har man ikke sparet os for latterligheder, som ville have glædet Parkinson, f. eks. at man ved et byggeri til 500 mill. kr. i fuld alvor diskuterer som en alvorlig sag, at der var et rejsegilde, hvor folk fik 3 cigarer for meget! Det skulle nødigt være den slags problemer, man skulle spille sin tid på.

Jeg tror, at den højtærede undervisningsminister vil få glæde af sit forsøg på at få

[Morten Lange.]

en bygningsadministration opbygget i sit ministerium, og jeg tror, at man inden for staten i det hele taget skulle give sig til at spekulere på, om hele denne ordning med kgl. bygningsinspektører o. s. v. ikke også trænger til et eftersyn og trænger til i højere grad at blive en egentlig inddragning under statens sædvanlige tjenestemandsoverordning. Det kunne gøre en hel del ting kønner.

I øvrigt vil jeg gerne nævne en anden ting om staten og administrationen af byggeopgaver, og det har selvfølgelig specielt sigte på det planlægningsudvalg, man har nedsat om Lundtoftesagen, men det hindrer ikke, at en lignende bemærkning kan gøres om mange andre byggerier, der er i gang. Det forekommer mig naturligvis rimeligt, at ministeriet er repræsenteret, at de bevillende myndigheder har fuld indsigt, og at ministeriet eller eventuelt både det pågældende fagministerium og finansministeriet, eventuelt også boligministeriet, er repræsenteret i den slags udvalg. Men når en hel masse andre interesser skal tilgodeses, synes jeg at det tit hænder, at de, som har mest indsigt i, hvad der skal ske — nemlig de kommende brugere — i vid udstrækning underrepræsenteres. Så laver man alle mulige mærkelige foranstaltninger, man laver et skyggeudvalg, Lundtofteudvalget, eller hvad man nu kalder det. Jeg er nok klar over, at det er dér, det reelle arbejde foregår, men det er lidt farligt, sådan som det sker, ved udtalt fællesbyggeri at skille den reelle planlægning fra de udvalg, som har det officielle ansvar over for ministeriet. Jeg tror, man i langt højere grad skulle stille efter udvalg, som i realiteten var de udvalg, der klarede tingene, og som følgelig dækkede brugerne fuldt ud ind. Men alt det drejer sig om ministeriets opbygning, og jeg er ikke i tvivl om, at kernepunktet i det er de reformer, som jeg forstår man er i gang med at klare inden for selve ministeriets eget område.

Derefter vil jeg gå over til rammerne for selve byggeriet. Det, som bekymrer mig mest, er, at man nu er i gang med at skabe en af disse undervisningsmæssige kæmpefabrikker, som jeg personlig ikke rigtig tror på er fremtidens løsning. Nu vel, nu har

man valgt den samlede polytekniske læreanstalt, og den må blive stor, det kan ikke undgås, men jeg mener, det er værd at underkaste en ganske alvorlig undersøgelse, om f. eks. ingeniørakademiet med rimelighed kan henlægges til det samme område. Det er en glimrende uddannelse, vi har fået indført her. Jo mere jeg har fået at høre om dens resultater, jo mere tilfreds bliver jeg med den. Jeg er sikker på, at man har fundet en god form for uddannelse af ingeniører, men den adskiller sig på mange og væsentlige punkter fra civilingeniøruddannelsen, og jeg kan ikke se, at disse to uddannelser nødvendigvis skal dele harkorn, og hvad man ellers kan dele, på Lundtoftesletten. Og det har et videre sigte, for der er ikke tvivl om, at vi skal have flere ingeniørakademier. Det skal ikke være en kæmpefabrik til, vi skal til at bygge. Vi skal have flere ingeniørakademier i provinsen, og selve det forhold, at der findes et ingeniørakademi, som ligger lige ved siden af civilingeniøruddannelsesstedet, vil meget nemt reducere de i provinsen oprettede ingeniørakademier til at have et B-stade: de er ringere, de har jo ikke det fine naboskab. Jeg synes, det er en ting, som der er al god grund til at undersøge, og der er meget, som kunne tyde på, at man kunne finde en smidig løsning ved at sætte f. eks. den gamle læreanstalt i Østre Voldgade til rådighed for ingeniørakademiet eller for min skyld finde andre løsninger, men en sammenslagning forekommer mig at være uheldig.

Lignende kan måske siges om en del af de talrige målforskningsinstitutter, som man har mere eller mindre faste planer om at oprette omkring Lundtofteprojektet. Jeg er ikke helt klar over, hvor mange af dem der går ind i projektet, som det nu foreligger, men jeg er temmelig sikker på, at en hel del af disse målforskningsinstitutter kan ligge andetsteds i landet. Det er simpelt hen sådan, at kommunikationsspørgsmålet, problemet med at få fat i hinanden inden for de store komplekser på Lundtoftesletten, kan blive så indviklet, at det bliver nemmere at få fat i en mand, der sidder i Århus, end en mand, der sidder i et andet laboratorium derude.

Vi skal have en højskole for ingeniøruddannelsen og for den teknisk-videnskabelige

[Morten Lange.]

forskning. Det er også det, som er lovforslagets hovedpunkt. Ikke blot en målforskning, men en teknisk-videnskabelig fri forskning er givetvis betingelsen for, at man overhovedet kan uddanne civilingeniører. Jeg har med stor undren læst hr. Højgaard's bemærkninger i en pressediskussion angående den nye polytekniske læreanstalt. Jeg må sige, at hvis man ønsker at nedlægge civilingeniørstudiet i Danmark, kan man gøre det efter den recept, hr. Højgaard har angivet, men det er også det eneste, jeg kan se man kan få ud af en sådan fremgangsmåde.

Min bekymring om rammerne går videre end lige netop til, hvad der skal ligge derude, den går også på spørgsmålet om studentertallet. Tallet 600, som man nu forudser at skulle bygge til, forekommer mig at være mildest talt skandaløst for lavt. Det er en udvidelse af studenterantallet, som ikke engang opfylder det nuværende antal af ansøgere. Det er et antal, som betyder en langt mindre udvidelse end den, der gælder bogstavelig talt alle andre fag i den højere uddannelse. Enhver kan sige sig selv, at der kan ikke gå ret mange år, før tallet 600 må anses for at være fuldstændig nede under bunden. Jeg vil synes, at hvis vi bringer os i den situation, at Lundtofte skal have adgangsbegrænsning allerede ved starten, må der være begået en alvorlig fejl. Det må være forkert. Teknikerkommissionen har sagt fra, hvad angår adgangsbegrænsning. Bogstavelig talt ingen andre studier har det. Er der da noget særligt ved dette ingeniørstudium, der gør, at netop her skal man have adgangsbegrænsning? Alle andre steder søger man at undgå det. Eller er det mindre kvalificerende at skulle studere til læge, for dér skal man bare have studentereksamen? Jeg er af den opfattelse, at ministeren bliver nødt til at forpligte sig til at præsentere os en plan, hvorefter man kan forhindre en adgangsbegrænsning som den, vi nu har måttet trækkes med i en lang årrække.

Samtidig må vi have noget at vide om, hvor stor en stab af lærere man bygger til. Det spiller en meget stor rolle for hele byggeriets planlægning — hvor stort det skal være — hvor mange forskere og lærere der skal færdes i husene, og det kommer

også ind på en anden måde, nemlig ved hele spørgsmålet om dumpeprocenten og spørgsmålet om, hvor hurtigt man kan få studenterne igennem. Forholdet mellem antallet af lærere og studenter er ganske afgørende for, om vi kan undgå det spild, som er blevet nævnt her, og som naturligvis i de fleste tilfælde ikke i egentlig forstand er spild, men blot en forlængelse af studietiden.

Det må vi høre lidt nærmere om, og samtidig er jeg meget interesseret i at høre, hvorledes man dimensionerer spørgsmålet om licentiatuddannelsen, altså efteruddannelsen af de ingeniører, der skal have et mere videnskabeligt sigte. Det er fuldstændig rigtigt, at en sådan uddannelse skal de ikke have alle sammen, det manglede bare, men der vil blive brug for en hel del videreuddannede ingeniører både til undervisning på selve læreanstalten og andetsteds, som skal have en sådan efteruddannelse, licentiatuddannelse, og det spiller en meget stor rolle for planen — om den bliver for stor eller for lille — om man regner med, at 10 pct., 20 pct. eller 30 pct. skal have videreuddannelse, for dette er en pladskrævende form for uddannelse.

Selv med den udvidelse, der nu sigtes imod, selv med den udvidelse, jeg gerne vil have, som er større end den, jeg kan se er mulig inden for lovforslagets rammer — måske kunne der findes plads til det inden for rammerne, men jeg er ikke sikker på det — kan jeg ikke se andet, end at vi stadig væk står i den situation, at vi langt fremover vil have teknikermangel; vi må have for få teknikere i mange år.

Så rejser der sig det spørgsmål: mon ikke vi snart skulle overveje, hvorledes man kunne spare lidt på teknikerne, ikke alene inden for staten — det kan de forskellige ministerier jo tænke over — men der anvendes rundt omkring i Danmark en masse teknikere til opgaver, som de vist ikke behøver at gå på polyteknisk læreanstalt for at kunne klare? Jeg er helt sikker på, at der i salgsbranchen er beskæftiget en masse ingeniører med høj uddannelse, hvor det i visse tilfælde er rimeligt, i andre tilfælde er knap så rimeligt, og måske det kunne være lønnende og i hvert tilfælde gavnligt, hvis vi begyndte at tænke så ukonventionelt, at vi lavede en lille

[Morten Lange.]

lønskat på anvendelsen af de mest kvalificerede teknikere i industrien. Staten leverer dem færdiguddannede bogstavelig talt gratis, og så var det måske rimeligt at se at få en udligning. Det er ikke de store penge; jeg regner ikke med, at vi kan tjene Lundtoftebyggeriet ind igen på denne måde, men det var dog rart med en afgift her. Jeg tror ikke, det ville genere industrien væsentligt; man kunne måske spare en tekniker eller to og få det sparet uden større vanskelighed.

Der er ikke tvivl om, at 500 mill. kr. selv over en 10 års periode er en meget stor bevilling til et enkelt projekt; men det er helt klart for os, at det er tvivlsomt, om det egentlig er nok til at skaffe det, som vi mener er forsvarligt og rimeligt. Det er nok en alvorlig advarsel til os at tænke tilbage på Sølvgade- og Østervoldgadebyggeriet og spekulere på, om vi måske alligevel skulle se at finde en hundrede millioner kroner eller to for ikke at få alt for meget spot og spe over os i 1980.

Det må vi nu alt sammen se på. Jeg er af den opfattelse, at førend vi får sagen grundigt gået igennem, kan vi ikke engang med sikkerhed sige, om det er pengene, der er den afgørende faktor. Der er jo mange flere faktorer i udbygningen af Lundtofte end lige netop bevillingen. Der er spørgsmålet om forskere, der er spørgsmålet om mellemteknikere af forskellig slags, som skal beskæftiges dér; der er sågar spørgsmålet om rengøringskoner, og ingen ved, om man kan skaffe ca. tusind rengøringskoner på Lundtoftesletten.

Der er mange problemer. Jeg er af den opfattelse, at en større bevilling kunne være ønskelig. Jeg mener som sagt, at vi må gå sagen nøje igennem, for jeg mener, at vi kunne komme i den situation, at der kunne være andre grunde til, at det var svært at nå det, vi ønsker, men vi må stadig håbe, at vi når frem til noget, som også i 1980 bliver anset for at være en forvarlig disposition.

Rimstad: „Dette er en sag med mange aspekter“, sagde den højtærede undervisningsminister i begyndelsen af september til dagspressen, og den bedømmelse er der vist ingen i denne sal, der nu har hørt de

foregående ærede ordførere, som ikke vil skrive under på.

I den samme udtalelse trøster den højtærede minister sig dels med, at der jo intet endnu er sket i sagen — „der er ingen beslutning taget“, siger han — dels med, at noget skal der jo bygges, og, siger den højtærede minister, „det, der er i gang, er der vel ingen der vil synes er for meget“. Men det er vel heller ikke i og for sig spørgsmålet, om det er for lidt eller for meget; spørgsmålet er vel snarere, om det, vi allerede har fået, er det rigtige eller det forkerte, og da ministerens udtalelse er bragt i forbindelse med ingeniør Knud Højgaards meget vægtige indlæg i denne sag, siger han så trøstende videre, at det erhvervsliv, der har kritiseret, er jo rigt repræsenteret i planlægningsudvalget.

Lad os lige se lidt på den sidste påstand. Udvalget er på 14 medlemmer, som det tidligere er sagt; de seks af disse er ministerialfolk, tre er professorer, tre er fra erhvervslivet, én er organisationsmand, og endelig er der én folketingsmand. Altså tre erhvervsfolk ud af 14. Det er naturligvis et spørgsmål, om man vil kalde det en rig repræsentation i udvalget. Jeg synes, at man med lige så stor ret kan tale om, at udvalget er fattigt på erhvervsrepræsentanter, men det kan naturligvis være en smagssag.

Derimod kan alle vist blive enige om, at embedsmændene er rigt repræsenteret. Regner vi professorerne med, udgør de i alt 9 af 14, og der er vist noget berettiget i at tale om, at dette udvalg har embedsmandsslagside. Det er så meget mere kedeligt, som udvalget, hvis det ellers skulle have haft en chance for at løse sine opgaver tilfredsstillende, burde have haft både en betydelig sagkundskab og en rig repræsentation, som den højtærede minister udtrykker sig, hentet fra erhvervslivet, og desuden en tilsvarende vægtig repræsentation af byggekyndige. Af de første er der altså 3, af de sidste er der kun én, nemlig embedsmanden, chefarkitekten i boligministeriet. Han kan i alt fald ikke i dette planlægningsudvalg siges at udgøre nogen rig repræsentation, hans uomtvistelige dygtighed ufortalt, endside noget flertal.

Når jeg nævner dette så udførligt her, er det, fordi jeg netop, hvad jeg senere skal

[Rimstad.]

komme tilbage til, ser en del af skævheden i projektets praktiske udformning lige netop med begrundelse i denne manglende byggekyndighed hos udvalget.

Men de mange aspekter i sagen nøder mig til at forsøge en opdeling af den for overhovedet at kunne tage fat på spørgsmålene fra en ende af. Det vil her være naturligt at følge tre hovedlinjer, hvoraf den første er teknikeruddannelsen i al almindelighed, den anden forskningsmulighederne og den tredje projektets byggetekniske udformning.

Hvad den danske teknikeruddannelse angår, har jeg tidligere under folketingets behandling af lovforslaget om teknika været inde på mit syn på dette spørgsmål, og jeg vil i dag gentage og understrege noget af det, jeg sagde dengang, og for ikke at give anledning til misforståelser skal jeg lige nævne, at jeg selv er civilingeniør, udgået fra Danmarks tekniske højskole.

Lad mig begynde med at sige, at det almindelige billede af de i industrien og erhvervslivet ansatte personer med teknisk uddannelse i store træk talmæssigt kan sammenlignes med rumforholdene i en pyramide, i hvilken man tredeler højden med vandrette planer. Det er kun den øverste spids, der repræsenterer antallet af de nødvendige civilingeniører. Den langt større midterste del svarer til det krav, man må stille til teknikumingeniørernes antal, og den endnu langt større underste rumfigur repræsenterer antallet af alle de øvrige med en teknisk uddannelse, altså de tekniske assistenter, VF-folkene, de tekniske tegnere, bygningskonduktørerne, og hvad de nu alle sammen hedder. For at få det rigtige tekniske teamwork frem i en virksomhed skal man de allerfleste steder have disse 3 grupper i et indbyrdes antal, som svarer til det billede, jeg her har tegnet.

Lad mig derefter sige, at den største mangelvare inden for industrien i dag er den velkvalificerede tekniker i den underste gruppe, altså den, der generelt kan karakteriseres som teknisk assistent.

Den største anvendelighed findes, hvad der er naturligt, i den midterste gruppe. Den danske industri og de store danske ingeniørfirmaer står i afgørende taknemlig-

hedsgæld til teknikumingeniøruddannelsen, og det er ikke for meget sagt, at industriens konkurrenceevne under fællesmarkedets vilkår, der på kortere sigt i højere grad er knyttet direkte til planlægning og rationalisering end umiddelbart til forskning og videnskab, og i de nærmeste år først og fremmest vil afhænge af vore teknikumingeniørers kvalitet og antal.

Civilingeniørerne er jo i særlig grad tiltænkt rollen som erhvervslivets og industriens specialister, men, og her kan det måske være berettiget at komme med et enkelt lille hjertesuk, også ifølge traditionen rollen som erhvervslivets og industriens ledere. Den sidste opgave vil selvfølgelig være af aftagende betydning, jo mere videnskabelig forskning civilingeniøren skal stå for, og jo mindre vægt der lægges på hans all-round uddannelse. Der er imidlertid ikke efter min opfattelse nogen ulykke i, at lederskabet, eller vi kan sige lederstillingerne, i højere grad overgår til teknikumingeniørerne. Deres meget nærmere tilknytning til de samfundslivets problemer, som i et moderne samfund trænger sig mere og mere i forgrunden, og som er erhvervet gennem deres tvungne praksis og deres nærmere tilknytning til håndens arbejde, må lade formode, at mange og gode lederemner vil kunne findes blandt dem.

Dette er et forhold, som civilingeniørerne som stand må gøre sig klart, når de nu så højt og så officielt gennem deres forening går ind for flere af statens penge til videnskabelig forskning i forbindelse med civilingeniøruddannelsen.

I billedet med pyramiden af samtlige teknikeres talmæssige fordeling er i de sidste år akademiingeniørerne kommet til. Jeg har tidligere her i tinget udtalt min skepsis over for denne uddannelsesmæssige disposition, for det forekommer mig, at akademiingeniøren efter sin uddannelse må falde mellem to stole. Han har ikke tilstrækkelig videnskabelig ballast til at blive specialist, og han mangler praksis til, at man, som rektor Knuth Winterfeldt gør det, kan slå ham i hartkorn med teknikumingeniørerne. At man så fra kompetent side har givet netop ham i højere grad end teknikumingeniøren mulighed for at erhverve civilingeniørtitlen, er vist et oplagt fejltrin, der af mange vil blive anskuet som vilkår-

[Rimstad.]

lig og uheldig grøftegravning mellem to uddannelsesretninger af samme tilstræbte værd.

Når jeg nu her i tinget fortæller, at akademiingeniøruddannelsen alt taget i betragtning næppe ville have set dagens lys, hvis man fra de to sider, fra den tekniske højskoles side og fra de øvrige ingeniørskolers side, havde kunnet forhandle sig til rette om den nødvendige og rigtige længde af teknikumingeniørernes praktiske uddannelse, så vil de fleste kunne se problemet fra det samme synspunkt, som jeg ser det. Spørgsmålet var, dengang man forhandlede, at finde en modus. Akademiingeniørerne skulle have ét års tvungen praksis, og teknikumingeniørerne havde på det tidspunkt 3 år. Man kunne ikke finde hinanden i en 2-årig praktisk uddannelse, hvad der efter min opfattelse ville have været rigtigt og fuldt forsvarligt. Forhandlingsparterne gik derfor hver til sit og lavede under væsentligt større omkostninger for samfundet 3 uddannelser i stedet for 2. Den tredje, akademiingeniøren, blev herved hverken fugl eller fisk, og man kan som industrileder kun beklage denne udgang og må, når rektor Knuth Winterfeldt i sit svar til ingeniør Højgaard slår teknikum- og akademiingeniørerne i samme pulje, have lov til at protestere. Teknikumingeniørerne har en bedre praktisk uddannelse, og det er den, der i allerhøjeste grad er medvirkende til at sætte kvaliteten.

Konklusionen af problemets første sektor, uddannelsen, må altså blive, at vi først og fremmest bør skaffe os den nødvendige og veluddannede tekniske assistent, ham, der i et tilstrækkeligt antal er grundfaktoren i industriens behandling af de daglige tekniske problemer. Vi skal have nogle flere bevillinger til de herhenhørende uddannelser, for her er pengene givet overordentlig godt ud. Og lad os så med problembarnet akademiingeniøren in mente finde ud af den rigtige balance mellem den praktiske og den videnskabelige ingeniøruddannelse og fordele de penge, samfundet i alt kan afse hertil, mellem de to grupper i forhold til undersøgelsesresultatet.

Jeg ser af bemærkningerne til lovforslaget, at man allerede er inde på disse tanker, men jeg vil gerne sige, at det rigtignok er noget

sent, at man er kommet hertil. For at fremkalde sådanne overvejelser skulle der altså offentlig protest til fra industriens ledere med mænd som ingeniør Højgaard i spidsen, og så taler man om, at de ansvarlige ledere i undervisningsministeriet og de ansvarlige ledere af Danmarks tekniske højskole sandelig ikke sidder hver for sig i deres elfenbenstårn.

Den næste problemsektor vedrører det forskningsarbejde, der indirekte og direkte indgår som en nødvendig bestanddel af den unge civilingeniørs uddannelsesmulighed. Om dette problem kunne der siges overordentlig meget. Taletiden i dag tillader mig imidlertid ikke her at give en tilstrækkelig udtømmende uddybning af det; måske vil det være muligt ved anden behandling, det vil vi få at se.

Jeg vil i dag indskrænke mig til at sige, at det er på dette sted, at de mange penge i forslaget ligger. Al forskning er kostbar, og særlig kostbart for et samfund bliver det, hvis man ikke er i stand til — af idealistiske eller andre grunde — at skrive regning til den, der har den umiddelbare brug for og indtægt af det forskningsarbejde, der udføres.

I lighed med ingeniør Højgaard synes jeg, at det er her, man bør angribe problemet. Lad os i så stor udstrækning som muligt få industriens forskningsønsker gjort til grundlag for den ordning, som forskningen på Danmarks tekniske højskole skal hvile på. Jeg kender alle argumenterne og alle udtalelserne imod dette lige til rektor Knuth Winterfeldts lidt teatraliske ord om, at den danske civilingeniørstand vil uddø, hvis den polytekniske læreanstalts forskningstrang skal henlægges til Akademiet for de tekniske Videnskabers laboratorier. Men lad os tage lidt mere jordbundet og lidt mere praktisk på dette spørgsmål. Lad os se, hvad vi har råd til af fri forskning, og lad os indrette os sådan for restens vedkommende, at de betaler, der nyder gavn af vedkommende arbejde, og lad os samtidig lære vore studenter det, de skal lære. Man kan komme overordentlig langt ad denne vej.

Så kommer vi endelig til det sidste og tredje problem i rækken: projektets byggetekniske udformning; sagt på en anden måde: hvad får vi for vore penge ude på

[Rimstad.]

Lundtoftesletten? Hvad har vi hidtil fået? Og blev beløbene anvendt sådan, at vi får det mest mulige? Her vil jeg gerne vende tilbage til mine ord om planlægningsudvalgets sammensætning og særlig om byggeudvalgets sammensætning. I planlægningsudvalget er der altså for få byggesagkyndige, og i byggeudvalget, som har planlægningsudvalget i ryggen til konsultative formål, burde der kun sidde byggesagkyndige. I dag sidder der i dette 4 mands udvalg kun én byggekyndig, og det er galt, for det er jo en offentlig hemmelighed, at der soldes med statens penge på Lundtoftesletten. Jeg kunne nævne en lang række detaileksempler på det, men jeg skal indskrænke mig til nogle få og kendte. Vedrørende de omdiskuterede rejsegilder vil jeg sige, at jeg efter 25 års byggevirksomhed ved, at det ikke er reglen, at man spiser stor middag i forbindelse med rejsegilder. Til de rejsegilder, jeg har været til i den tid — og jeg har været til mange — har der aldrig været én eneste middagsinvitation. Rejsegildet er jo først og fremmest de ved byggeriet beskæftigede byggearbejders gilde, ved hvilken lejlighed der falder lidt ekstra af i lønningsposen og måske en øl eller to og kun i enkelte tilfælde en cigar, men altså aldrig en middagscigar.

Jordarbejderne er nævnt i planlægningsudvalgets redegørelse i forbindelse med lovforslaget. Mon det er nævnt for på forhånd at gribe om brændenælden? Det jordarbejde, man udfører på Lundtoftesletten, vækker i dag mange sagkyndiges munterhed. Man spørger, om det er et fortifikationsarbejde, der udføres. Det er en noget tragisk munterhed, fordi de første 5 mill. kr. nok kunne have været sparet, hvis man ikke havde indladt sig på den ulyksalige terrasserings, som er udført. Disse 5 mill. kr. betyder i renter 1.000 kr. hængt om halsen på hver eneste studerende, der kommer ind på læreanstalten i al fremtid.

Jeg har også hørt en røst, der talte om arkitekttegnede vandhaner i stedet for standard ditto. Vil den højtærede undervisningsminister oplyse, om dette kan have sin rigtighed? Lad mig tilføje, at ved et byggeri som Lundtoftebyggeriet bør alt være standard og handelsvarer. Vi vil have det mest mulige ud af vore penge, det er meget vig-

tigt ved et så stort projekt. Det er jo ikke meningen, at et sådant byggeri skal trækkes op som et særligt mindesmærke for en eller anden arkitekt. Kan det blive et mindesmærke for hans dygtighed, så er det godt, men skal det bagefter stå som én stor finansiel byggemisforståelse, bør man, mens tid er, rebe sejlene.

I vort parti ved vi endnu ikke, om vi vil gå med til de foreslåede 500 mill. kr. Tallet forekommet for tilfældigt valgt. Vi vil afvente den udvalgsbehandling, der må komme.

Thestrup: Jeg kan, hvad spørgsmålet om udbygningen af Danmarks tekniske højskole og Danmarks ingeniørakademi angår, slutte mig til det, der er sagt af mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Fanger; men jeg vil på mit partis vegne fremsætte nogle bemærkninger vedrørende beløbsrammen og nogle bemærkninger mere i almindelighed med udgangspunkt i denne sag.

Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Axel Kristensen for de venlige ord, han sagde til mig, og jeg vil sige, at jeg bestemt ikke opfatter de anskuelser, jeg i denne sag har givet udtryk for, og heller ikke opfatter det, som jeg nu vil sige, som en partisag; jeg opfatter det ikke engang som en oppositionssag — jeg har ganske vist vekslet nogle bemærkninger med det ærede medlem hr. Damsgaard, og jeg ved, at vi er ganske enige om de synspunkter, som jeg vil gøre gældende — men jeg opfatter det som noget, som alle i dette ting, og som navnlig alle i finansudvalget i lige grad er interesserede i. Jeg må til gengæld også sige, at jeg har ikke opfattet Berlingske Tidendes artikel som udtryk for et særligt partistandpunkt.

Jeg vil først takke den højtærede undervisningsminister, fordi der nu er kommet et lovforslag, der indeholder en rammebevilling; det burde der have været fra begyndelsen, så ville der ikke være blevet den kritik, der nu er kommet. Det er ikke min mening her at gå lovforslaget om erhvervelse af jord til højskolen og ingeniørakademiet og de senere af finansudvalget givne bevillinger igennem for at påvise, at man her har været i færd med at gå ud over, hvad et loyalt forhold mellem regering og administration på den ene side og folketing og finansudvalg på den anden side kan bære. Jeg minder

[Thestrup.]

dette høje ting og måske navnlig den høje regering om grundlovens § 46, stk. 2:

„Ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov.“

Jeg har over for det høje ting i august i år fremhævet, at den bevillingspraksis, vi har med afholdelse af udgifter på forventet efterbevilling, i sig selv ikke er uden betænkelighed, idet den dårligt forliges med grundlovens ord, og at den i det mindste må tilsige de pågældende ministre at holde sig inden for, hvad finansudvalget har godkendt. Enhver overskridelse er ikke alene dårligt forligelig med, men stridende mod grundlovens ord.

Vi kan vist alle se nødvendigheden af, at folketinget står meget stærkt på sin absolutte bevillingsret. Alle, der kender lidt til politisk historie, ved, hvorledes folketingets bevillingsret i vort parlament som i andre parlamenter har været det middel, hvorved man gennemtvang folkets indflydelse på landets styre. Jeg vil gerne sige det så stærkt, jeg kan, at hvis denne magt over anvendelsen af statens midler går fra dette ting over til administrationen, så svigtes på et afgørende punkt folkestyrets idé.

Så vil man måske sige, at noget sådant har der jo slet ikke været tale om, hverken i denne sag eller i andre. Der har været nogle overskridelser af bevillinger og nogle, måske nok lidt vel vidtgående fortolkninger af, hvad man mente var bevillingsmyndighedernes hensigt, men ikke andet. Hertil vil jeg svare, at hvis vi ikke straks griber ind, kan vi komme til at stå over for en svækkelse af det klare standpunkt, at det er folketinget og folketinget alene, der har bevillingsretten — i virkeligheden et af forfatningens hovedpunkter.

Finansudvalget har gang på gang i de senere år været stillet over for overskridelser af bevillinger. De senere års stærkt stigende lønninger og priser har bevirket,

at de beløb, som et byggeri beregnedes til, sjældent har kunnet holdes, når det har strakt sig over mere end en ganske kort periode. Jeg erkender, at disse overskridelser ikke har været lette at forudberegne — eller vel rettere sagt, at det ikke har været let at forudberegne, at der kom overskridelser. Det har også ikke så sjældent vist sig, at der kom overskridelser, fordi der, når man var gået i gang med byggeriet, viste sig udgifter, som man ikke havde regnet med, enten ved en fejltagelse, eller fordi mangler af en eller anden art ikke i tide var blevet opdaget.

Jeg kan naturligvis se, at den slags overskridelser kan forekomme uden nogens skyld, og uden at der behøver at foreligge nogen hensigt fra ministres eller embedsmænds side til at lokke finansudvalget til at gå med på bevillinger, som det egentlig ikke var dets hensigt at gå med på.

Men der er grænser. Når en ombygning af en lejlighed bliver beregnet til at skulle koste 28.350 kr. og der så kommer en overskridelse på 54.400 kr., så er denne grænse efter min mening overskredet. Jeg henviser til anmærkningerne til tillægsbevillingslovsforslaget for finansåret 1961-62 i Folketings-tidende 1961-62, tillæg D. sp. 4275-78. Jeg indrømmer, at dette er et særlig grelt eksempel, men der har været mange overskridelser, som ikke burde have været der.

Vi har jo i finansudvalget, hvad bevillinger til byggeri angår, den praksis, at vi først får en ansøgning om at bevilge projekteringsudgifter. I langt de fleste tilfælde følges den af en bevilling til selve byggeriet, og når dette er færdigt; står vi ofte over for en bevilling til inventar. Det må være en ufravigelig regel, at projekteringsudgifterne ikke giver ret til på nogen måde at gå videre med projektering end i ansøgningen angivet og navnlig ikke til at gå over til en projektering af en helt anden art og et helt andet omfang end bevilget. Jeg henviser herom til den beklagelige sag vedrørende de 800.000 kr. til kunstmuseet.

Det må være en ufravigelig regel, at det

[Thøstrup.]

ene trin i denne række af bevillinger ikke indebærer, at man forudsætter, at det næste også vil blive givet. Vi bevilger først og fremmest projekteringen for at se, hvor dyrt byggeriet vil blive, og for at vi derved kan få grundlag for et skøn over, om vi har råd til et sådant byggeri. Ingen har lov til at regne med, at projekteringen fører byggeriet med sig. Jeg synes også, at man, hvor inventarudgifter er større end i almindelighed, burde gøre finansudvalget opmærksom derpå, inden man går til selve byggeriet. Jeg henviser her til inventarudgifterne i patent- og varemærkeinstitutionen, som vi havde for nylig, og som unægtelig var lidt af en overraskelse for finansudvalget.

Vi står i Lundtoftesagen over for en lov og flere finansudvalgsbevillinger, hvor finansudvalget ikke havde nogen som helst mulighed for at forudse, hvilket omfang byggeriet ville tage, og vi har for nylig stået over for en anden sag, den om Jonstrup seminarium, hvor noget lignende var tilfældet.

Disse sager giver mig anledning til at sige, at det er afgørende i forholdet mellem på den ene side regeringen og administrationen og på den anden side folketinget og finansudvalget, at man er ærlig over for hinanden, og at regering og administration ikke søger at lokke finansudvalget og folketing ind i byggerier og i udbygninger, som i virkeligheden er langt dyrere og langt mere omfattende, end man fra først af kan forudse.

Og må jeg så nævne et andet område end byggeriet, nemlig lønningssagerne, hvor de bevilgende myndigheder gang på gang er blevet stillet over for forhøjelser eller ekstraydelser, der i sig selv var lidet omfattende, men som indebar millionudgifter i de følger, de havde, fordi en række andre tjenestemandsgupper så kunne komme og forlange tilsvarende forbedringer.

Finansudvalget sendte den 26. f. m. på baggrund af Lundtoftesagen en skrivelse til finansministeren, hvori vi henstillede, at sager, som forelægges udvalget, og som vedrører udgifter, der skal afholdes over flere finansår, bl. a. indeholder et nærmere specificeret rammebeløb fordelt over de enkelte finansår med nærmere opgivelse af,

hvad der forventes udbetalt i det løbende finansår, samt at ændringer i projektet, som medfører forskydninger i hovedposterne, kun kan ske med tilslutning af finansudvalget. Den højtærede finansminister har i en skrivelse af 23. d. m. svaret, at han principielt er enig i de af udvalget anførte synspunkter, der også svarer til den af finansministeriet fulgte praksis, og at han har indskærpet samtlige ministerier og styrelser, at de anførte retningslinjer nøje bør iagttages. Jeg takker den højtærede minister for dette svar.

Finansudvalget er jo ikke en samling af eksperter på statsstyrelsens forskellige områder, men ganske almindelige mennesker, der — for at bruge en gammel politisk vending — er taget fra ploven, fra værkstedet og fra kontoret uden særligt kendskab til de mangfoldige, indviklede spørgsmål, de stilles over for i finansudvalget, og uden særlig regnskabsmæssig kyndighed. Men vi har over for eksperterne nogle ganske bestemte og meget vigtige opgaver:

For det første skal vi ud fra et almindeligt skøn bedømme, om det forslag, vi får forelagt, er rimeligt og fornuftigt; for det andet skal vi ud fra samme skøn over landets almindelige forhold bedømme, om det er rimeligt at afholde denne udgift nu, og for det tredje skal vi ud fra det samme almindelige skøn bedømme, hvor store udgifter landet til enhver tid kan bære.

Det er muligt — jeg nægter det ikke — at føre finansudvalget bag lyset eller lokke os på gatis, hvis man fra administrationens eller fra en ministers side har dette til hensigt. Til gengæld kan vi så, når sagen kommer frem — og den kommer jo altid på et eller andet tidspunkt frem — drage de pågældende til ansvar. Jeg henstiller indtrængende, at vi undgår den art konflikter. Vi kan have hver sine meninger, men alle vi, der på en eller anden måde har med landets styre og administration at gøre, er bedst tjent med, at vi er åbne og loyale over for hinanden. Det har til enhver tid betydning, og det har sikkert i denne tid den allerstørste betydning.

Med udgangspunkt i det, jeg har sagt, går jeg og mit parti ud fra, at det beløb, som dette ting fastsætter som rammebeløb, ikke overskrides. Vi går endvidere ud fra, at det nøje bliver overvejet, om et beløb

[Thestrup.]

på 500 mill. kr. er nødvendigt, og vi går ud fra, at selve de beløb, der årligt bevilges, ikke overstiger, hvad der efter vort lands økonomiske situation er forsvarligt. Endelig går vi ud fra, at man under hele dette byggeri holder sig i nøje kontakt med de bevillende myndigheder, og at der bliver fuld åbenhed mellem regering og administration på den ene side og folketing og finansudvalg på den anden side.

Under disse forudsætninger kan jeg anbefale en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag.

Damsgaard: Det, det ærede medlem hr. Thestrup lige har sagt om bevillingspraksis, er jeg enig i, og hele finansudvalget har jo også givet tilslutning til de kritiske synspunkter, som det ærede medlem hr. Thestrup og jeg har givet udtryk for ved forskellige lejligheder. Finansudvalget har givet tilslutning gennem den skrivelse, der som lige nævnt er sendt til finansministeren, og som finansministeren i dag har kvitteret for, idet han har givet udtryk for, at han er enig i den opfattelse, som finansudvalget har givet til kende i denne skrivelse.

De bemærkninger, som mit partis ærede ordfører, det ærede medlem hr. Axel Kristensen, har gjort om polyteknisk læreanstalt og ingeniørakademiet, er jeg enig i. Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen har sagt, at det er en overordentlig vigtig opgave at skabe gode vilkår for uddannelsen af forskellige kategorier ingeniører. Hele den tekniske udvikling pålægger os dette, og jeg er enig heri. Men undervisning og uddannelse i videste forstand har krav på folketingets opmærksomhed, og samtidig med den ingeniøruddannelse, som dette lovforslag tager sigte på, må vi være opmærksom på, at en lang række uddannelsesformer både på det tekniske og på mange andre områder med rette forventer folketingets bevågenhed. Inge- niøruddannelsen skal tilgodeses; men de andre uddannelsesområder må ikke forsvømmes, fordi vi økonomisk overanstrenger os med én opgave. Det er sådanne grundlæggende overvejelser, vi fra venstres side i finansudvalget har haft ved de mange forhandlinger om den sag, som lovforslaget omfatter. Og så har vi selvfølgelig hæftet

os ved den særegne form, sagen blev ført frem på. Derfor har venstre også krævet sagen standset i finansudvalget og i stedet henvist den til behandling her i tinget.

Grundlovens ord om bevillingsret er klare; det ærede medlem hr. Thestrup har tidligere her i salen også været inde på det. Der står jo i grundloven, at ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov. Folketinget har delegeret en del af sin bevillingsret til finansudvalget, der herved pålægges et særligt ansvar, og vi er i dette udvalg brøstholdne, ja, måske endda i visse tilfælde meget vrede, når der fra ministres side eller af deres administration bruges penge, som ikke i forvejen er bevilget, eller når der ikke er søgt igangsættelsesbevilling til arbejder, man ikke fuldt ud kan redegøre for omfanget af, og hvortil vi ofte har set udgifterne svulme op. Et par af de store sager af denne karakter her på det sidste er jo den om Jonstrup seminarium og Lundtoftebyggeriet. I det første tilfælde har man brugt penge, der ikke er bevilget, i det sidste har man fået igangsættelsesbevilling til arbejder, ministeren ikke kunne overse omfanget af og ej heller kunne gøre rede for over for finansudvalget. Vi fik skiftende, men altid stærkt stigende millionbeløb forelagt i sagens forskellige faser. Finansudvalget — eller dele af det — fandt, at der vist for lidt respekt for det ansvar, udvalget har påtaget sig. Og nu er Lundtoftesagen så havnet — og jeg finder det absolut rigtigt — som et lovforslag i folketinget med et rammebeløb på 500 mill. kr. Jeg ved ikke, hvordan den højtærede minister er kommet til dette beløb. Bygger det på reelle beregninger, eller er det kun et skønnet beløb, som nødvendigheden har fremtvunget? Der er i hvert fald ikke megen harmoni mellem dette beløb og de beløbsstørrelser, vi i de skiftende faser af sagen har fået forelagt i finansudvalget.

Må jeg stille et spørgsmål til den højtærede undervisningsminister: nu er de 500 mill. kr. vel tænkt som et maksimumsbeløb og ikke noget foreløbigt? Vil ministeren ikke nu ved de videre projekteringer og ved forhandlingen her i folketinget undersøge, om 300 mill. kr. eller 400 mill. kr.

[Damsgaard.]

måske kunne være tilstrækkeligt til en forsvarlig udbygning af den polytekniske læreanstalt på Lundtoftesletten? Jeg går da ud fra, at ministeren i et kommende udvalg om lovforslaget vil kunne give sådanne oplysninger, at man ved, hvad pengene skal bruges til, og hvor mange der skal bruges. Det er da det mindste, folketinget kan forlange.

Og så gentager jeg til sidst, at Lundtoftebyggeriet er kun en af de mange uddannelsesopgaver, som samfundet står over for at skaffe penge til løsningen af.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg vil gerne først takke for den velvillige modtagelse, lovforslaget har fået. Det er naturligvis ikke muligt for mig at komme ind på de mange enkeltheder, der har været omtalt her ved første behandling; men jeg skal knytte nogle bemærkninger til enkelte af de væsentligste synspunkter.

Jeg vil gerne begynde med at sige nogle ting i forbindelse med det problem, som det ærede medlem hr. Thestrup rejste, og det har også forbindelse med det, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen og nu det ærede medlem hr. Damsgaard var inde på. Det må jo erkendes, at der ikke fra undervisningsministeriets side har været fremlagt en helhedsplan med definitive overslagskalkulationer, så der har ikke kunnet foreligge nogen rammebevilling. Det har dog bestandig været sådan, at finansudvalget er blevet holdt underrettet om de beløbsrammer, der har været tale om. Der er i disse oversigter sket forskydninger med hensyn til de forudsætninger, på hvilke man har bygget. Jeg vil også gerne sige, at det jo har været nødvendigt, sådan som arbejdet i praksis måtte forløbe, at slutte aftaler, der ikke har kunnet holdes inden for et enkelt finansår. Dette problem har været klart. Men jeg vil gerne understrege, at der med lovforslagets fremsættelse nu er skabt et helt nyt grundlag, og at jeg naturligvis er ganske enig i det svar, den højtærede finansminister har givet finansudvalget. De retningslinjer, finansudvalget har anført i sin skrivelse til finansministeren, vil blive fulgt.

Jeg vil gerne til det ærede medlem hr. Thestrups bemærkninger sige, at man må

jo ved bedømmelsen af dette lovforslag gøre sig klart, at det har været et helt igennem usædvanligt projekt, og at proceduren fra første færd har været uortodoks. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen redegjorde udførligt for, hvor nødvendigt det var at komme i gang uden en total projektering. Egentlig burde man have ventet med at gå i gang, til en sådan projektering forelå, men man ville ikke vente, fordi det var en nødvendighed, og fordi man erkendte, også i folketinget, at der forelå en bydende nødvendighed; vi måtte i gang med at afhjælpe tekniker-mangelen.

Jeg vil også gerne sige til det ærede medlem hr. Thestrup, at jeg er meget optaget af at være med til at skabe åbenhed mellem på den ene side regering og administration og på den anden side finansudvalget. Det kan ikke undgås, at der i en tid, hvor der sker en voldsom ekspansion af uddannelserne, opstår vanskeligheder, og disse vanskeligheder må vi igennem. Det er nu vor opgave i undervisningsministeriet at få den omlægning, ministeriet foretager — jeg tænker her specielt på byggeadministrationen — til at fungere så effektivt som muligt for at klare de meget store problemer, der knytter sig til vort uddannelsesbyggeri, og jeg kan forsikre det høje ting for, at der i ministeriet er en stærk vilje til at gøre dette arbejde så godt som muligt.

Det ærede medlem hr. Kaj Andresen og flere andre af de ærede ordførere var inde på spørgsmålet om antallet af de forskellige teknikergrupper. Det vil være rimeligt, at vi i udvalget kommer nærmere ind på disse tal. Men det må understreges, at der ikke i dag findes — og jeg tvivler på, at der kan tilvejebringes — en prognose, efter hvilken man i nogen grad med sikkerhed kan operere, en prognose, der klart angiver, hvor mange ingeniører man skal have inden for de forskellige retninger. Den debat, der har været ført i pressen, viser jo også, at man i høj grad inden for erhvervslevet er uenig om hele dette forhold. Det må blive en opgave i udvalget at se på disse ting; vi får nok dér lejlighed til at høre, hvad man fra erhvervenes side har at sige om disse problemer.

De spørgsmål, det ærede medlem hr. Fanger rejste om muligheder for uddan-

[Undervisningsministeren.]

nelse i provinsen af akademiingeniører og teknikumingeniører i kemi, kan vi tage op til drøftelse.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross rejste det spørgsmål, om de 500 mill. kr. nu var et fast beløb, og det ærede medlem hr. Damsgaard var inde på det samme spørgsmål. Jeg vil gerne her henvise til bemærkningerne til lovforslaget, hvori det anføres, at rammebevillingen reguleres i forhold til det prisgrundlag, der findes i dag. Men i øvrigt vil jeg gerne bekræfte, at der her er tale om et loft med hensyn til lovforslagets økonomiske rækkevidde.

Med hensyn til planlægningsudvalgets sammensætning, som flere af de ærede ordførere har været inde på, vil jeg gerne sige, at udvalget må udbygges. Der må repræsentation ind i dette udvalg også for andre synspunkter end dem, der hidtil har været repræsenteret. Det nævnte jeg i øvrigt allerede i min fremsættelsestale. Så kan man jo diskutere, om det, som det er nu, er tilstrækkelig bredt sammensat. Det er jeg på det rene med at det ikke er, hvis man skal tage hensyn til de synspunkter, der kan fremføres fra forskellige dele af erhvervslevet.

Der er ikke — det er et svar til det ærede medlem hr. Morten Lange — tale om, at Lundtofteudvalget er et skygge-kabinet. Planlægningsudvalget har været overordentlig aktivt, og jeg vil gerne, som jeg gjorde det i fremsættelsestalen, understrege, at der fra planlægningsudvalgets side er gjort et særdeles stort arbejde i hele denne sag. Der er arbejdet meget energisk og meget intenst på at klarlægge de forudsætninger, hvorefter udbygningen af den tekniske højskole burde finde sted.

Det ærede medlem hr. Rimstad var inde på en del betragtninger om mellemteknikeruddannelsen. Jeg anser det for overordentlig vigtigt, at vi udbygger denne uddannelse, og det er vi i gang med. Det er vist også rigtigt, at vi i udvalget skal beskæftige os med det tekniske uddannelsessystem som helhed. Teknikerkommissionen var i høj grad inde på betragtninger om den forbindelse, der måtte være imellem de forskellige led inden for den tekniske uddannelse. Man beskæftigede sig meget med tanken om at opbygge et system, der muliggør, at

man kan vandre fra det nederste trin i den tekniske uddannelse til det højeste trin. Men man nåede kun i kommissionen at tage stilling til mellemteknikeruddannelsen og dens forhold til teknikumuddannelsen. Man kom ikke ind på betragtninger omkring den teknikumuddannede ingeniørs adgang til videreuddannelse i teknisk-videnskabelig retning. Det er et spørgsmål, som jeg synes vi i udvalget kunne se nærmere på.

Det ærede medlem hr. Rimstad rejste spørgsmålet om vandhaner. Egentlig burde vi måske ikke her under første behandling komme ind på det, men jeg vil da gerne sige, at man jo i almindelighed tilsigter benyttelse af standardbestanddele i videst muligt omfang. Jeg kan ikke forestille mig, at der i forbindelse med vandhanerne skulle være tale om arkitekttegnede leverancer.

Terrasseringen er vedtaget efter en række økonomiske overvejelser. Det eksisterende terræn ville have medført betydelige vanskeligheder, især for kælder- og adgangsforholdene, når man ville anlægge et så stort antal standardbygninger, som der her var tale om.

Hvad akademiingeniøruddannelsen angår, er den jo tænkt som et praktisk supplement til den videnskabelige civilingeniøruddannelse. Som jeg sagde for lidt siden, er vi enige om, at en jævnføring og koordinering af hele dette uddannelsessystem i høj grad kan komme ind i debatten, sådan at vi prøver på at finde den rette balance. Det vil jeg meget gerne tilsiige min medvirken til.

Endelig vil jeg gøre et par bemærkninger om de 500 mill. kr. i forbindelse med det, det ærede medlem hr. Damsgaard var inde på. Det er jo meget forståeligt, at man rejser det spørgsmål, hvordan vi nu er nået til dette beløb, og om det ikke er et beløb, der alene bygger på det rene gætteri. Jeg vil sige, at der i ministeriet har været en række overvejelser om den beløbsstørrelse, det måtte komme til at dreje sig om. Først og fremmest har vi, hvad også flere af de ærede ordførere har understreget, måttet lægge vægt på at danne os et skøn over, hvad vi tør håbe på at skaffe til investering i de kommende år inden for denne særlige uddannelsessektor. Vi er enige om, at det

[Undervisningsministeren.]

er overordentlig vigtigt for udviklingen, at erhvervslivet får muligheder for den ekspansion, der skal finde sted, således at befolkningen stadig væk kan hæve levefoden. Derfor må der lægges megen vægt på den uddannelse, der her er tale om.

Men samtidig har vi på en lang række andre områder overordentlig vigtige behov, der må imødekommes, og disse behov er vi i ministeriet meget optaget af at jævnføre med behovene på dette specielle område. Vi må tage hensyn til samtlige berettigede krav om investeringer, ligegyldigt fra hvilken sektor kravene rejses; der må være harmoni mellem det, der ofres på de forskellige uddannelser — også fordi uddannelserne udgør en helhed — og ingen uddannelse må lades tilbage. Derfor har det ikke været muligt at imødekomme alle de ønsker, der har været fremført fra den tekniske højskoles og også fra erhvervslivets side på dette område. Dertil vil jeg føje, at beløbet de 500 mill. kr. naturligvis også må ses i sammenhæng med den opfattelse, at der for dette beløb kan gennemføres et byggeri, der gør det muligt at tilvejebringe tilfredsstillende udbygningsplaner. Jeg skal ikke her komme nærmere ind på, hvordan det er muligt, men blot understrege, at dette synspunkt naturligvis også i høj grad ligger bag ved beløbet de 500 mill. kr.

Til slut vil også jeg gerne fremsætte et par bemærkninger om et forhold, flere af de ærede ordførere har været inde på: forholdet mellem uddannelse og forskning. Den stadig stigende konkurrence, vi er ude for i dansk erhvervsliv, fører nødvendigvis til en skærpelse af de krav, der stilles til undervisningen på den tekniske højskole. Jeg har hørt teknikere sige, at den ældre måde at angribe undervisningsproblemerne på i for høj grad var statisk. Den højeste teknisk-videnskabelige uddannelse i dag må bygge på en anden tankegang. Det er her påkrævet at følge nye veje, og det kan ikke nytte at tro, at man kan klare problemet ved at indrette en almindelig teknisk skole, hvor man får gennemgået det stof, som i væsentlig grad er knyttet til de tekniske forudsætninger, vi kender i dag. Det er heller ikke tilstrækkeligt, at de unge blot kommer til at udføre en del forsøg, der ligger på linje med dem, man har

haft i skolen. Der må tilvejebringes et centrum for en forening af undervisning og forskning. Det er ikke holdbart at antage, at vi kan have lærerkræfter på højskolen, som alene er undervisere. Skal en professor klare de opgaver, han stilles over for, må han mestre forskningen, give de unge den inspiration, der er vigtig for deres fremtidige gerning, og føre dem frem til forståelse af, hvordan man kan løse vigtige påtrængende aktuelle problemer på basis af den viden, man erhverver sig. Da man i sin tid besluttede at udflytte højskolen, var det overvejende synspunkt, der forenede alt dette, at man burde have et samspil mellem forskning og undervisning, og at man måtte have en meget vid ramme for at muliggøre, at denne virksomhed kunne udøves. På et tidspunkt, hvor den tekniske udvikling har antaget en eksplosiv karakter, og på et tidspunkt, hvor der stilles større og større krav til vore teknikere, kan det vist være rigtigt at understrege netop denne dobbelte opgave.

Jeg takker for den gode og velvillige modtagelse, lovforslaget har fået.

Kaj Andresen: Ja, debatten giver mig ikke anledning til så mange bemærkninger. Jeg vil gerne takke både for ministerens udtalelser og for de udtalelser, der i øvrigt er faldet om en videre udbygning af akademiingeniøruddannelsen og teknikumuddannelsen, om, at dette, at man nu udbygger Danmarks tekniske højskole og ingeniørakademiet i København, ikke betyder, at en fortsat udbygning af den undervisning, der foregår på dette akademi, ikke kan finde sted landet over. Det ærede medlem hr. Fanger stillede oven i købet forslag om, at man skulle oprette både et nyt ingeniørakademi, en teknikumuddannelse yderligere i kemi og endda en uddannelse mere. Måske lagde man mærke til, at det ærede medlem også mente, at alle disse nye afdelinger skulle ligge i Århus. Bortset fra den mere lokalt bestemte del er jeg enig med det ærede medlem i, at man bør udbygge også ud over landet med disse retninger.

Det ærede medlem hr. Fanger nævnte dumpeprocenten, som jeg havde talt om, og sagde, at det ikke var så galt, som jeg havde sagt, fordi disse dumpede studerende gik om igen. Men det ændrer jo ikke det

[Kaj Andresen.]

reelle i det, jeg gjorde opmærksom på, at der hvert år går 300 studerende om, de kræver lokaler og lærere og optager derved plads, som andre altså ikke kan få.

Må jeg så gøre nogle bemærkninger om det, der er sagt om bevillingsproblemet. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen forsøgte jo at balancere ved på den ene side over for det ærede medlem hr. Thestrups indlæg og over for Berlingske Tidende at sige, at det kunne ikke være noget rent partispørgsmål, og på den anden side dog forsøge at tage æren for sit parti og for det ærede medlem hr. Damsgaard ved at fremhæve, at det var dem, der havde rejst sagen og krævet spørgsmålet behandlet i et samråd i finansudvalget eller i lovforslagsform. Jeg er ikke i tvivl om — når det ærede medlem siger det — at det var det ærede medlem hr. Damsgaard, der havde krævet dette samråd, men det er sådan i finansudvalget, at det ikke er et spørgsmål om, hvem der kræver et samråd; i almindelighed enes vi om det, og så vidt jeg erindrer, var det det samlede finansudvalg, der var enig om, at vi på dette område burde have samråd, og at den form for bevilling, der hidtil havde fundet sted, ikke kunne fortsætte, vi måtte have en bevillingsramme. Det er i hvert fald helt givet, at den skrivelse, der den 26. september afsendtes fra finansudvalget, var vedtaget af hele finansudvalget. Jeg kan derfor også sige, at det glæder mig, at det ærede medlem hr. Thestrup så stærkt i sit indlæg fastslog, at det ikke var nogen partisag, ja, ikke engang nogen oppositionssag. Når dette er sagt, vil jeg gerne, selv om jeg i øvrigt er enig i det ærede medlem hr. Thestrups principielle synspunkt vedrørende bevillingen, sige, at jeg dog vil advare imod, at den opfattelse skulle brede sig, at det er det almindelige, at der forbruges penge uden bevilling. Det er ikke tilfældet. Der er for denne sags vedkommende oven i købet dette, at de årlige bevillinger ikke er forbrugt, hverken første, andet eller tredje års bevilling, så her er i hvert fald ikke tale om noget sådant. Man var fra starten enig om, at det hastede med at få byggeriet i gang, og finansudvalget har i de tre år accepteret den bevillingsform, der fandt sted. At man derefter, da man så, at det drejede sig om

et stort og langvarigt byggeforetagende, mente, at den hidtidige bevillingsform ikke kunne fortsætte, er en ting for sig. Det var på det tidspunkt, finansudvalget sendte den omtalte skrivelse, og det er også det, der har medført, at der nu foreligger et lovforslag.

Jeg har villet gøre opmærksom på dette, for at den omtalte opfattelse ikke skal brede sig. Der gøres et stort arbejde i finansudvalget, men der gøres også et stort arbejde i centraladministrationen for at fastholde sammenhøigheden mellem bevilling og forbrug. Vi ved, at prisstigninger og andet kan medføre, at der på enkelte sager finder overskridelser sted, men for de mange, mange bevillingers vedkommende ligger forholdet sådan, at der er fuld overensstemmelse mellem det, bevillingsmyndighederne bevilger, og forbruget.

Axel Kristensen: Til det ærede medlem hr. Kaj Andresen kan jeg straks sige, at jeg prøvede ikke at balancere. Jeg sagde udtrykkelig, at jeg mente, alle var enige om at hævde tingets bevillingsret, og så føjede jeg til: men det vil vel være naturligt, at oppositionen er mere påpasselig end de partier, der har ministre, de nærer ubetinget tillid til. Det var f. eks. det ærede medlem hr. Damsgaard, der bad om samråd dengang. Deri ligger ikke nogen forklejning af de andre partiers forsøg på at hævde tingets stilling.

Det ærede medlem hr. Rimstad har sagt forskellige ting, som jeg ikke er enig med ham i. Det ærede medlem talte om akademiingeniørerne som noget helt meningsløst og mente, at man kunne klare sig med teknikumingeniører. Men der er virkelig så stor forskel på de to uddannelser, at det er en fejltagelse at mene, at den ene kan gå ud, hvor den anden går ind. De steder, hvor vi bruger teknikumingeniører, vil en mand, der ikke har de praktiske forudsætninger, som teknikumingeniører har, være ringere, og i mange tilfælde vil civilingeniøren være ringere end teknikumingeniøren. På hele det teknologiske område er teknikumingeniørerne bedre end civilingeniører og også bedre, end akademiingeniørerne vil være. Men akademiingeniøren starter sit studium som student med matematik, hvorimod teknikumingeniøren slutter sin

[Axel Kristensen.]

uddannelse med dette matematiske niveau; og uden at den ene derfor er bedre end den anden, er de væsensforskellige.

Når derefter det ærede medlem talte om, at man behøvede slet ikke akademiingeniører o. s. v., så ved vi jo godt, at i jernindustrien er det klart, at de, der har været smede og derefter bliver teknikumingeniører, er helt overordentlig vel anvendelige — vi har brugt et meget stort antal — men det er lige så rigtigt, at akademiingeniørerne vil være bedre anvendelige mange andre steder. Vi har f. eks. slet ikke en teknikumingeniøruddannelse med kemi, og det vil vi få svært ved at få. Vi har ikke den forudsætning, der skal til, for det at have arbejdet i en kemisk virksomhed er ikke det samme som at have været smedsvend før teknikumuddannelsen i forhold til jernindustrien. Jeg tror ikke, man kan skaffe noget tilsvarende til kemiske fabrikker, men her vil akademiingeniøren være fremragende. Jeg ved, at vore mest kendte bygningsingeniører med stærk varme gik ind for akademiingeniørerne som bygningsingeniører, og at civilingeniørerne selv ofrede sig og var med til at starte uddannelsen og til at undervise. Inden for bygningsingeniørernes kreds er akademiingeniøren højt anset. Det samme gælder elektroingeniører. Det er ejendommeligt, at den gruppe, der er stærkest udviklet inden for akademiet, er maskiningeniørerne. Det tyder ikke på, at der ikke er trang til disse folk. Tiden vil vise, i hvilken mængde de forskellige skal uddannes. De 400 akademiingeniører, som jeg synes vi skal bygge til, er dem, der skal være her. Der er brug for mange flere, men så skal uddannelsen foregå i provinsen.

Dernæst — og nu taler jeg ikke som ordfører for mit parti, men for mig selv som medlem af byggeudvalg og planlægningsudvalg for polyteknisk læreanstalt — vil jeg sige, at det forekom meget letkøbt, når det ærede medlem hr. Rimstad talte om millioner, der ødsles på Lundtoftesletten. Det er helt urimeligt at anvende denne form. Der har været talt meget om rejsegildet. Den form, hvorunder det holdtes, går jeg blankt ind for, idet jeg alle steder, hvor jeg har haft med arbejdere og andre at gøre, lægger den største vægt på forståelsen hos arbejderne og hos alle dem, der

har med tingene at gøre, af, hvad der sker. Man ofrer virkelig meget på i erhvervslivet at skabe denne forståelse. Det, der var hensigten med dette rejsegilde, var at samle arbejdere og teknikere til foredrag om, hvad det var, man skulle lave, så de vidste, hvad de havde med at gøre. Nu er det klart, at når der er tale om et så stort byggeri, bliver det dyrt, det bliver et højt beløb, der nok kan forbavse mennesker. Jeg er nødt til at føje til, at vi i byggeudvalget diskuterede, hvad der egentlig blev vedtaget, og vi er ikke helt enige. Det kan vi komme tilbage til senere, men principielt var det den rigtige form, og hvis man vil diskutere beløbets størrelse, kunne man f. eks. tage en villa, der kostede 100.000 kr. at bygge, og sætte udgifterne til rejsegildet til 1 promille, altså 100 kr. Jeg tror ikke, at der er mange steder, man holder rejsegilde for 100 kr. ved et sådant byggeri, så i forhold til, hvad byggeriet på Lundtoftesletten koster, vil man altså se, at rejsegildet har været billigere i Lundtofte. Det er ikke forsvaret nok for store udgifter. Jeg må gå ud fra, at man kan gøre det billigere i en stor virksomhed end i en lille. Jeg har blot villet sige dette for dog at slå lidt koldt vand i blodet. Den principielle form har jeg accepteret, og den er rigtig. Den vil skabe forståelse mellem dem, der udfører arbejdet, og dem, der skal have det lavet, og det anser jeg for at være meget væsentligt.

Dernæst siger det ærede medlem, at det er en meningsløs terrasserings, der finder sted. Jeg kan ikke huske, om det er 5 millioner, det koster, det tør jeg ikke sige noget om, men det siger det ærede medlem. Da vi drøftede det i planlægningsudvalget, blev det beregnet af teknikerne, og de oplyste, at det ikke var nogen dyrere form end at planere, hvad der ellers havde været nødvendigt. Vi mente, at det blev smukkere med terrasser i stedet for en masse huse af nøjagtig samme højde. Der har altså for os foreligget oplysning om, at det ikke var en fordyrelse, og det må det ærede medlem hr. Rimstad påvise, inden han flot taler om at ødsle med millioner på Lundtoftesletten.

Det ærede medlem taler om arkitekttegnede vandhaner. Jeg har aldrig hørt om det før. Derimod ved jeg, at vi har ladet konstruere specielle vandhaner til laboratorierne, så de tjente dette formål, og det

[Axel Kristensen]

var da en helt rigtig og nødvendig ting at lade dem lave. Om det er det, der er blevet forvansket til arkitekttegnet, ved jeg ikke. Disse vandhaner vil jeg gerne tage ansvaret for, dem har jeg set, og dem kender jeg. Det var rigtigt at konstruere dem. Det er rigtigt nok, hvad den højtærede undervisningsminister sagde, at vi prøver at standardisere — alt, hvad vi kan — og det ærede medlem ville også have kunnet stå op og sige — det ved det ærede medlem måske ikke, men jeg kan fortælle ham det — at de lamper, vi sætter op, også er specielt tegnet til Lundtoftesletten. Så kan man sige: dér kan man se, I tegner specielle lamper i stedet for at købe dem færdige, det er meget dyrere. Vi indhentede tilbud på dem i licitation mellem alle andre lamper, men den, der var specielt konstrueret til formålet, var den billigste. Man kan ikke sige, at hvis man laver noget specielt til en sag, så er det dyrere, og derfor må det ærede medlem virkelig komme og sige, hvor meget den vandhane, det ærede medlem har set, den, der var arkitekttegnet, er dyrere end de andre vandhaner, der havde været velegnede. Ellers anser jeg det for at være helt meningsløst at fremdrage det. Det ærede medlem kan være ganske rolig for, at den sag skal blive undersøgt. Hvad jeg hører af den slags mærkelige ting, bliver altid meget nøje undersøgt.

Morten Lange: Jeg skal nu, da det ærede medlem hr. Axel Kristensen har ført os ned i vandhaneafdelingen, lige gøre en undskyldning for et udtryk, jeg anvendte fra en ældre dansk ordbog, da jeg refererede til den meget store stab, der skulle beskæftiges med rengøringsarbejde på Lundtoftesletten. Jeg ved, jeg burde have anvendt udtrykket rengøringsassistenter; det var en fejl.

Men så til det lidt mere vidtgående. Der er i forbindelse med hele denne diskussion ført en meget kraftig udveksling af synspunkter frem om finansudvalgets stilling.

Jeg tror, vi alle er taknemlige for den meget præcise redegørelse, det ærede medlem hr. Thestrup kom med for, hvorledes den nuværende praksis må forstås. Jeg tror også, at vi alle kan være enige med finansudvalget i, at så længe man har en praksis, skal den overholdes. Men det forekommer mig, at en hel del af de ting, der er sket i forbindelse med de sidste års udvikling herhjemme i omfanget af statens anlægsarbejder o. s. v., ikke alene bør føre til de resultater, som det allerede er ved at føre til i ministeriet, og i tilsvarende overvejelser. Jeg er af den opfattelse, at det også bør føre til, at finansudvalget ved given lejlighed diskuterer med sine korresponderende ministre og med andre, om finansudvalgets egen arbejdsform muligvis skulle lægges om. Dermed spekulerer jeg ikke på, at der skal stiles efter en grundlovsændring el. lign., men der er mange andre muligheder for at få arbejdsgangen gjort nemmere og nå et mål af kontrol, som er rimeligt.

Det er ikke sikkert, vi nødvendigvis skal kontrollere så meget, som vi gør. Det kan godt ske, vi kan finde andre veje frem. Jeg har fornemmelsen af i talrige tilfælde, at de kontrolkrav, som finansudvalget i øjeblikket stiller efter den eksisterende praksis, virker så forsinkende på mange ting, at det måske ligefrem ikke engang kan betale sig, når vi nu endelig skal se nationaløkonomisk på det, at udøve kontrollen til det niveau. Det er alt sammen noget, som det vil føre alt for vidt at gå i detaljer om her. Jeg mener, at det vil være en ensidig diskussion, hvis vi blot siger, nu kræver finansudvalget praksis overholdt, og følgelig er der ikke mere at sige i den forbindelse. Der er mere at sige, men den diskussion skal selvfølgelig ikke føres nu. Vi skal bare være klar over, sagen skal fortsættes; den er ikke afsluttet med, at vi får statueret, at sådan er praksis.

Endelig til det spørgsmål, som den højtærede undervisningsminister var inde på: om Lundtofteudvalgets status i forhold til planlægningsudvalgets. Jeg har aldrig været

[Morten Lange.]

i tvivl om, at planlægningsudvalget var forholdsvis dynamisk. Jeg sagde ikke, det var et papnæseudvalg, det kunne aldrig have faldet mig ind. Jeg mente det heller ikke; det sidste vil jeg understrege. Men hvis det er så dynamisk og aktivt, som den højtærede minister giver udtryk for, tror jeg faktisk at i så meget højere grad er de kommende brugeres repræsentation for lav. De kommende brugere er interesseret ikke alene som kommende brugere, men også som repræsentation, hvad angår den polytekniske uddannelse i Danmark jævnt hen, i så god en sagkundskab, som vi kan opdrive. Jeg er helt sikker på, at den højtærede minister vil være indforstået med, vil forstå, at hvis vi ikke finder frem til uden persons og stands anseelse og uden hensyn til alle mulige kredse af folk, der også er interesseret, at få de bedste rådgivere frem til planlægningsudvalget, har vi gjort en fejl, som vil komme til at koste penge.

Til afveksling fra dette lidt mere skeptiske vil jeg gerne takke den højtærede minister meget for hans overordentlig klare beskrivelse af, hvad moderne højere undervisning i tekniske fag består i. Det var en ganske glimrende beskrivelse, den er fuldstændig rigtig, og det er noget ganske anderledes dynamisk end det, man får frem, når man læser hr. Højgaard's skildring af, hvordan det kan klares. Og netop det får indflydelse på dumpeprocenten. Men jeg bliver endnu en gang nødt til at sige til den ærede socialdemokratiske ordfører, at dumpeprocenten er i og for sig udtryk for noget ganske overordentlig naturligt. De højere studier herhjemme er så svære, at man ikke kan forvente, at alle uanset forudsætninger skal kunne løbe igennem på den studieplanstid, man fastsætter som den normale. Der vil altid være en sådan procent, og jeg er i stand til at oplyse, at der findes andre europæiske lande, hvor dumpeprocenten i dette studium regnes helt op til 80. Det betyder bare, at man har fastsat den normale studietid for lavt. Her har vi sat den cirka ved det normale, nemlig hvor ca. 50 pct. kan klare det. Det er meget godt truffet. Der kan ændres lidt hist og her, først og fremmest på dynamikken i undervisningen, ved smågrupper,

flere lærere o. s. v. Sådan kan vi få det gjort bedre, men vi vil aldrig komme ud over, at mennesker, også de, der skal studere til ingeniører, er forskellige.

Rimstad: Jeg vil gerne til det ærede medlem hr. Axel Kristensen sige, at jeg aldrig har sagt, at man kan klare sig med teknikumingeniører alene, men jeg har sagt, at det er vigtigt, at forholdet mellem civilingeniører og de andre teknikere fra starten bliver rigtigt, og jeg mener, at det lovforslag, vi behandler her, kan give anledning til en risiko for, at forholdet bliver forkert i favør af civilingeniører.

Derefter vil jeg gerne sige, at spørgsmålet om de arkitekttegnede vandhaner er stillet til den højtærede undervisningsminister af mig med det formål at få oplyst, om dette forhold virkelig kan have sin rigtighed, og jeg har nu fået svar. Jeg mener, det er min ret at stille et sådant spørgsmål, og jeg må formode, der er skellig grund til det. At det af det ærede medlem opfattes som en mere personlig kritik, forstår jeg — det ærede medlem er jo også medlem både af planlægningsudvalget og byggeudvalget, altså part i sagen. Så meget kan jeg i den anledning sige, at jeg for mit vedkommende ikke ville have ladet mig ordførerskabet tildele i mit parti, hvis jeg på samme måde havde været part i denne sag. Jeg mener ikke, at den diskussionens bundethed, der derved opstår, gavner den sag, vi her diskuterer.

(Kort bemærkning).

Axel Kristensen: Jeg må tilstå, at jeg lægger ikke synderlig vægt på, hvad det ærede medlem ville have gjort i mit sted. Jeg har fundet, at det var en meget væsentlig opgave at være med til at skabe de bedst mulige uddannelser, og jeg har overhovedet ikke blandet min virksomhed som folketingsmand ind i det. Hvad vil det sige at være part i sagen? Er der et eneste medlem her, som ikke er part i sagen, som ikke skal træffe en afgørelse efter sin overbevisning? Hvad vil det sige at være part i sagen? Har jeg noget udbytte af det? Jeg har slidt med det arbejde vel et par dage om ugen i 3-4 år uden at få en eneste øre for det.

[Axe]l Kristensen.]

Jeg har gjort et stort arbejde, så vidt jeg evnede det; det kan være, det har været dårligt, at jeg ikke har evnet det. Men hvorfor er jeg mere part i sagen, fordi jeg har ydet en indsats for en løsning og ikke bare har stået og talt om den uden at kende tingene?

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kaj Andresen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om tinglysning har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at *Morten Lange* ønsker at udtræde af udvalget for forretningsordenen. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Morten Lange* har vedkommende gruppe udpeget *Aksel Larsen*, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at *Kai Moltke* ønsker at udtræde af udvalget til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Kai Moltke* har vedkommende gruppe udpeget *Aksel Larsen*, som herefter er valgt.

Efter at fru *Ingrid Jensens* hverv som midlertidigt medlem af folketinget er ophevet, har vedkommende gruppe udpeget *Morten Lange* til i hendes sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. v. og forslag til lov om ændringer i lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v.

Den pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Morten Lange* med stedfortræder *Kai Moltke* har ønsket at udtræde af det udenrigspolitiske nævn.

Til nyt medlem har vedkommende gruppe udpeget *Aksel Larsen* og som ny stedfortræder *Morten Lange*.

Jeg udbeder mig tingets samtykke til at lade de nævnte valg foretage i indeværende møde. Dersom ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

De pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Chr. Madsen* med stedfortræder *O. Mathiasen* har ønsket at udtræde af Nordisk Råd.

Til nyt medlem har vedkommende gruppe herefter udpeget *Aksel Larsen* og som ny stedfortræder *Chr. Madsen*.

Jeg udbeder mig tingets samtykke til at lade de nævnte valg foretage i indeværende møde. Dersom ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

De pågældende er herefter valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 26. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændringer i lov om statsstøtte til behandling og pleje af tuberkuløse m. m.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om Danmarks lærerhøjskole.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udbygning af Danmarks tekniske højskole og Danmarks ingeniørakademi.

4) *Valg af 1 medlem til nationalbankens repræsentantskab (i stedet for Jørgen Jørgensen (Ullerup)).*

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov for Færøerne om pantsætning af fangst.

[Formanden.]

6) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende det af den internationale arbejds-konference i Genève i året 1962 vedtagne forslag til ændring i Den internationale Arbejdsorganisations statut.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om anvendelse af ubenyttede gaveydelse i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om kommunale beskæftigelsesudvalg.

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om bortfald af bestemmelser om kommunale beskæftigelsesudvalg).

10) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om valg til folketinget.

Mødet hævet kl. 16⁴⁰.

14. møde.

Fredag den 26. oktober kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om skattelettelse for opsparing og

forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Hans R. Knudsen): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om skattelettelse for

opsparing og forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v.

Begge forslag er et led i de foranstaltninger, som deltagerne i forsommerens forlig enedes om at søge gennemført i forbindelse med indførelsen af den almindelige omsætningsafgift.

Allerede i juni måned fremsatte jeg her i tinget et forslag til lov om skattelettelse for opsparing. Hovedtanken i dette forslag var, at der skulle indføres en almindelig adgang til skattelettelse for beløb, som skatteyderen i årets løb havde opsparet af sin indtægt. Skattelettelsen skulle andrage 21 pct. af opsparingen, idet den såkaldte proportionalsskat for forsørgere for næste skatteår kan ventes nedsat til 21 pct. Der skulle dog højst kunne gives skattelettelse for et beløb på 1.000 kr. for ikke-forsørgere og på 1.500 kr. for forsørgere. For forsørgere skulle der desuden indføres en særlig begrænsning, idet skattelettelse for opsparing samt fradrag for indskud på kapitalbindingskonti m. v. tilsammen højst skulle kunne indrømmes for et beløb af 2.500 kr. Skattelettelsen skulle således højst kunne andrage 315 kr. for forsørgere og 210 kr. for ikke-forsørgere.

Under behandlingen af dette forslag blev det bl. a. anført, at det i mange tilfælde ville være vanskeligt for skatteyderne at opgøre deres opsparing, og at kontrollen med disse opgørelser ville kræve et meget omfattende merarbejde hos de skatteliggende myndigheder. Man fandt det derfor rigtigst, at disse problemer blev underkastet en nærmere undersøgelse i finansministeriet. Jeg gav i folketingsudvalget tilsagn om at lade foretage en sådan undersøgelse og derefter fremsætte et nyt lovforslag om skattelettelse for opsparing.

Det nye forslag har bibeholdt den oprindeligt foreslåede ordning, men kun for personer, der driver selvstændig erhvervsvirksomhed, og som fører et regnskab af sådan kvalitet, at det kan danne grundlag for skatteansættelsen. Personer, der ikke kan eller ikke vil benytte denne ordning, er dog ikke afskåret fra at få skattelettelsen. Efter forslaget skal de — i stedet for at foretage en opsparing — indskyde et tilsvarende beløb på en særlig konto i et pengeinstitut. Disse konti skal oprettes på samme vilkår som kapitalbindingskonti. Hvis indskuddene